

משה בירנבוים

נ"ו"נ לקוה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע ועכ"א

מליזענסק

עיה"ק טבריא תובב"א

בעושה"ת

פרשת בלק

צמחה"ק צפרשתינו וישלחו מלאכים אל בלעם בן בעור וגו' (כז, ה) וצרשי הקדוש ו"ל, ואם תאמר, מפני מה השרה הקב"ה שכינתו על עכו"ם רשע, כדי שלא יהא פתחון פה לעכו"ם לומר אילו היו לנו נביאים חזרנו למוטב, העמיד להם נביאים והם פרו גדר העולם, ע"כ, והקשה הרה"ק הרצי ר' זונס מפרשיסחא זי"ע קושיא עלומה, איך נסתמו פיהם של אומות העולם וזה שקבלו נביא רשע כבלעם, הלא אכתי היו יכולים לטעון אילו היה להם נביא כמשה רבינו היו חוזרים למוטב. (דבלעם עם כל דרגת נבואתו הגדולה היה משוקע בהבלי ומאוות העולם).

ובספר מפי ספרים וסופרים מהגה"ח רא"ד פרידמאן שליט"א רב דחסידים מאכנאווקא לאנדאן, מתרץ ע"פ מה דאיתא בספה"ק 'אור פני משה' מהרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע מעשה שהיה במלך שהיה צימי משה והיה מצין בחכמת הפרקוף, ובשמעו את מעשה ה' ונפלאתיו ציד משה עדו, שיגר צייר אל המדבר אשר חונה שם משה איש האלקים לצייר את תואר פניו. בחזרתו היה המלך עומד ומשתומם למראה הציור שהציא האומן מתמונת דיוקנו של משה, שהיה נראה זה כבעל מדות מגונות מאוד, ויזו המלך להרוג את הצייר באמריו כי מעל הצייר בשליחותו, ושלח המלך צייר נוסף שיצייר לו תואר פניו, כשהגיע למדבר סמרו שערות ראשו מפחד שראה את משה כפי שציירו הראשון ואם יעשה כמעשהו יהיה אחת דמו להמית כפי שהרגו את הראשון, ושאל את משה רבינו לסיבת היות פניו רעים, ענה שאמת כן הוא שנולד בטבעו עם מדות מגונות, אלא שעמל לתקן את מידותיו וציגיעה עלומה שיצרם. י"ע כ.

נמצא שגם משה רעיא מהימנא אילו לא היה משקייע ומתייגע בכל נפשו לתקן את מדותיו היה בעל מדות מגונות, וממילא מתבטלת טענת העכו"ם, כיון שגם בלעם יכול היה לתקן את מדותיו. ואולי יש לדחות ולומר שטענתם היתה דאע"פ שצטבעו נולד גופו במדות מגונות בכל זאת נשמת משה רבינו היתה נשמה גבוהה מאד, ולכן יכולים לטעון מדוע לא זכו למנהיג ונביא עם נשמה כזו.

והרה"ק הרצי ר' זונס זי"ע, תירץ צתי אנפין, חדא 'סערויטקע ולא סמעניע', והסביר כוונתו בדרך משל למה הדבר דומה, דהנה כשרוצים להפריד ולהוציא מקלצ את השומן, מעמידים את החלב במקום חם והשומן קף ועולה (עיין שם לה. 'המחנך'), אך כל זאת דוקא אם החלב טרי וטוב, כי אז עולה שומן מוצח וטעים ('סמעניע'), אבל אם יעמידו חלב מקולקל במקום חם אזי יוף שומן שאינו ראוי לאכילה ('סערויטקע'), וכמו כן כאשר הקב"ה מעמיד נביא מן העם, יבחר איש על העדה, כעין השומן הנף מלמעלה, ויכניס בו את תמנית כוחם ושורשם של כל האומה כולה,

ממילא תלוי הכל בטובו של העם צין לטוב וצין למוטב, ולכן כאשר בא נביא מקרב עם בני ישראל עם קדוש, אזי נבחר איש קדוש כמשה רבינו שעוד הוסיף להתעלות במעלות הקדושה והחזיר את בני העם למוטב, ואילו מן הגוים המושחתים עלה נביא כבלעם הרשע, לפיכך אין תלונותיהם אלא על עצמם שלא הטיבו דרכיהם, וזה גרם להם לנביא רשע כבלעם.

עוד אמר לתרץ, כי צאתו הזמן היו האומות משוקעים בטבע ולא האמינו במה שחזן לדרך הטבע, ועל כן היתה טענתם צביהם שרק בני ישראל זכו להנהיג מעל טבעית ע"י משה רבינו ולכן עשו כדבר ה', וכדי לסתום פיהם בטענה זו הקים להם הקב"ה נביא מקרבם שיראה להם מעשים שלא כדרך הטבע, ומאחר וכבר האמינו במעשים שלא כדרך הטבע, הרי יכלו ללכת למשה רבינו למען יאלפס בינה וילמדם דעת בדרך האמת.

והסביר את דבריו במשל ממה שצדידיה הוה עובדא, כשצסוף ימיו כהו עיניו ונסע לדרוש צרופאים צצלין, כשהגיע אל הרופא צדק אותו הדק היטב ולצסוף קצב שאין לו תרופה למכתו, אך הצייע לו שיש במקום פלוני 'וואונדער דוקטור' (רופא פלא) שצידו לרפא חולים שלא ע"פ דרך הטבע, ואולי כדאי לו לבקש ממנו רפואה למחלתו, ענה לו הרצי ר' זונס זי"ע "הלא כל סיבת הליכתי לרופא צשר ודס היא כדי שלא לשנות ממנהג העולם, צרס אס צצר אחרוג ממנהג העולם הרי טוב לי לילך למגיד הק' מקאזוניץ, שהוא ירפא אותי מחות לדרך הטבע...". וכעין זה היתה טענת הקב"ה לאומות העולם, דמאחר שחרגו ממנהגם והאמינו צכח המשדד מערכות הטבע, מדוע אס כן לא פנו אל משה רבינו שיורס וידריכס בדרך האמת. ע"כ מסה"ל.

והנה להצין הענין איך הגיע ככה שאדם שהיה לו מדרגת נבואה נוראה כזו, שעה"כ "ולא קם נביא עוד בישראל כבמשה וכו'" (דברים לה, י) ודקדקו חכו"ל תיבת צישראל ודרשו אצל צאוו"ע קס ומנו בלעם, וראה מראות אלקים, והאיך לא למד מזה את דרך החיים לעשות רצון קונו. ומצבתי קצת להצין הענין במשל נפלא מאת הרה"ק מהר"ד מצעלוא זי"ע,

מעשה בסוחר שנסע ליריד עם כנזה עגלות נולאות סחורות שונות, והצליח למכור את כל סחורותיו בכוח טוב עם רווחים גדולים, ובסוף היריד נוכל סחורותיו שהביא עמו לא נשאר דבר, ובמקום זאת היה כעת בידו צרור גדוש זהובים אדומים, שהיה רכוש רב מאוד,

וכיון שהצליח מאוד ביריד היה כעת במצב רוח מרומם, ובהיות מוגז האויר נאה ביותר, החליט לילך רגלי לעיירתו שהיתה במרחק הליכה של כנזה שעות כזהעיר שהיריד התקיים בו, ובכן יצא לדרכו וצרור הכסף בידו, ואחרי הליכה של כחצי הדרך, התעייף ורגליו כבדו, והחליט לנוח קצת תחת עץ עבות שבשדה שצילו נאה, ובחשבו היכן להניח את צרור הכסף, הביט סביבו וראה כי אין איש ואך כוספר פרות רועות בשדה, תלה וקשר את צרור כספו על העץ שמועליו, בין הענפים, באופן שלא תשלוט בו עינם של עוברי דרכים, ונשכב לישון בלב שקט.

1 (צוח) הביא כן בשם המדרש, וב"שמש משה' (פרשת קרח) "מסורת בידינו". ואילו ב'בן פורת יוסף' (פרשת ויחי) הביאו בשם חכמי הפילוסופיה. וב'שואות חן' (פרשת תולדות, ויחי) וב'פרי הארץ' (פרשת בלק) ש'דורו של שבת' (ח"ב דרוש ב' פ"א מאמר ז') הביאו גם הם עובדא זו.

ועל הדקדוק על הרה"ק מפשעווארסק מהכתוב כשנולד משה 'ותרא אותו כי טוב', שפיר יש לתרץ ולפרש את הפסוק 'ותרא אותו כי טוב' שהכוונה למעלת נשמתו של משה.

1 ואיידו דהזכרנו סיפור זה נסמך דיאכא פולמוס באמיתית העובדא הנזכר, ויש לציין, שהרבה ספרי רועי החסידות מוזכר הסיפור ובודאי מקור קדום הוא ואין להרהר אחריו, ואלו הם: פתח דברינו יאר ב'אור החיים' הק' (ריש פר') וזאת הברכה - דברים לג, א' כי כל התעצמו במדות הטובות הידועות לו לא היו אלא לצד יראתו מאלקיו, לא שהיה טבעו מסייע אל הדבר". ב'דגל מחנה אפרים' (פרשת כי תשא) כתב בשם זקינו הבעש"ט הקדוש זי"ע "כי משה רבינו נולד בבחינת שיהיה רשע גמור ויהיה לו כל המדות הרעות, אך שהוא היפך ושיבר כל המדות רעות והשתדל רק להכניס עצמו במדות טובות". ב'קדושת לוי' (פר' תרומה ד'ה ולמה במנורה) כתב "כי נולד במדות רעות כמוזכר בספרים". ב'אך פרי תבואה' (פרשת

אך מרוב עייפותו לא חשב לענוק, שבמקום שישנם פרות, יש גם רועה, שתפקידו לשמור על הפרות ולהחזירם בסוף היום לבעליהם, ואכן במרחק לא גדול, על הגבעה בין השיחים שכב לו נער שהיה רועה את הבקר, והשיגה עליהם, וגם הבחין במעשהו של הסוחר הלזה, ומושגרים הסוחר ניגש הרועה בלאט ומושיש את הצירור שתלה הסוחר, וכשראה את תוכן הצירור לקחו עמו אל הגבעה הסמוכה, נקום שבתו בראשונה, וחשב לעצמו, הגה אוצר גדול כעת בידו, ומה אעשה בכדי לברוח עם הצירור בלי שיבחינו בו, אם אאסוף את הפרות בצעקות ובטפיחות, הרי יתעורר הסוחר ויבחינו בגניבה, ואם אברח לבדי אז בעל הפרות יחפש אחרי זיפליא בי את מכותיו, מה אעשה.

חשב וחשב עד שעלה רעיון כביר בראשו, החליט לשתות בסוחר הישן, רוקן לתוך תרמילו את כל הכסף שביצרו, ובמקום הכסף מילא את צירורו של הסוחר בגללי פרות עד אשר תפחה למכודיה הקודמים, ואז התגנב שוב בלאט ותלה את הצירור (שכעת מלאה בגללים) במקומו, וחזר להסתתר על הגבעה בין השיחים, והתבונן לראות מה יקרה כעת. וכשניעור הסוחר מושנתו, ומיד הביט מעליו אל מקום תליית הצירור, ובהקלה ראה שצירור הכסף במקומו, תלויה בין הענפים כשהיא גדושה ותפוחה, והנה כשקם והושיט ידו להורידה, והנה היא קלה עשרות מונים משהייתה, וכשניששוה הרגיש שהיא רפוסה וגמישה, פתח את הצירור בחרדה, והנה היא מלאה גללי פרות, נשא את עיניו וראה שבכל המישור אין איש, ורק הפרות רועות בשלוה, נאח הסוחר ואמר בהשלמה, "הפרות הללו, ראו מה עוללו", ולא היה בידו ספק שהפרות עשו זאת, שהרי מציאות היא שאין פה שום איש, וגם הרי גלליהן נמוצא בצירור במקום הכסף,

אלא שמועלם לא שמוענו על פרות המוטפסות על עצים, או על פרות המתירות צרורות קשורים ונטולות מטבעות, ולשם מה להן כסף, ולמה להן ללקט גללים לגדוש בהן את הצירור, אכן הפטיר לעצמו, מקרה נדיר קרה לי, הפרות וודאי אשמות, אך לך תזמין את הפרות לבית דין. ע"כ המושל שסיפר הרחק הנ"ל.

והחסידים הסצירו צוה ענין נפלא, אצל לעניינו שזלעם צאמת ראה, אך לא חשב לעומקם של דברים, כפי שאנו רואים כשהחמור נעמד שלושה פעמים, או במקום שיחשוב מה הסיבה לכך, והיה יכול להבין שרצון הצורה שלא יילך, במקום זה החמור היה נריך לאלפו צינה. וגם אח"כ עדיין המשך דרכו, ולא הפנים עומק הענין. ואמנם כן נכתב צ"רצונו צח"י וז"ל "ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי" (כז, כט). היה ראוי בלעם שיתמה צפלא הגדול הזה של דיבור האתון, ושירעיש מן הנס המחודש והמזהיל את כל ההולכים עמו צדך, והיה לו לחשוב ולהתבונן כי מאת ה' היתה זאת לסכל עמו ולהשיב חכמתו אחרו. אצל מתוך אכזריותו ורוע טבעו ומרוב חפצו ללכת לקח הענין צתמימות, ולכך השיב כאדם שמדבר עם חצרו כי התעללת בי. עכ"ל.

יהודי יודע שמכל דבר שקורה ואפילו צמרחק גדול, הרי זה צא להורות ולעורר את הדרך ילכון צו, וזה יסוד גדול, צדך הצעש"ט הקדוש, שמכל דבר שאדם שומע ורואה, הוא נריך לעיין צוה מה יכול ללמוד מזה, וכידוע שאמר שאפילו מדיבור של גוי אפשר ללמוד דרכי השי"ת, ואחד מהתלמידים הקדושים היה קשה לו לקבל דבר זה, ואמר לרצו שאינו יכול לקבל דבר זה, ואמר לו הצעש"ט שיכול רק אינו רוצה, וכשיצא התלמיד לרחוב העיירה, פגש צאיכר גוי שנהפכה עגלחו, וציקש מהתלמיד לעזור לו, ואמר לו התלמיד שאינו יכול, אז אמר לו הגוי, יכול אתה אלא אינך רוצה, וראה מיד שגם מדיבור של גוי אפשר ללמוד, וחזר אל רצו והודה צצדקתו. ויש עוד צוה.

מועשה שהיה אצל "החפץ חיים" שכשסיפרו לו שבמדינת סין או יפן אירעה רעידת אדמה חזקה מאוד ונחרסו אלפי בתים ונחרגו אלפי אנשים, וכששמע זאת "החפץ חיים" הזדוע מאוד, ואמר שיה בא לעורר אותנו להתחזק בעבודת ה', ותמוה לפנינו למה אומר שרעידת אדמה שאירעה במדינה רחוקה מאוד שאין בה תושבים יהודים כלל, בא לעורר יהודים להתחזק, מה הקשר לזה והסביר החפץ חיים, שאם יהודי יהיה בכיכר העיר במדינה שאין בו יהודים, ובכיכר העיר יהיו אפי" מאות אנשים, וישמעו מישהו אומר בשפת הקודש יידיש, "רבי יהודי מה נשמע", הרי יידע שמתכוין אליו, אפי" שבכיכר נמוצאים באותה עת מאות אנשים, בכל זאת יבין, שאם מישהו כודבר בשפתו שאינו שפת שאר האנשים שם, אז מתכוין אליו.

השפה שהקב"ה מעורר את בני ישראל, מוכרת רק לבני ישראל, שהרי אומות העולם מלבישים את כל הקורה בטבע, ורק בני ישראל מבינים שכל דבר שקורה בעולם בא לעורר אותנו, ולכן אף שהמקרה אירעה במדינה רחוקה, אבל בהיות שישם אין מבינים את הלשון הזה, לכן זה בא רק לעורר יהודים, אלא שהקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו, לא רצה חלילה שבני ישראל יהיו ניזוקים מכך לכך עשה זאת בסין ולא בליטא ע"כ.

וצאופן מה פירש הרה"ק מריון ז"ע צפרשתינו את הכתוב כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל קל" (כז, כט). וז"ל על האדם לערוך תמיד חשבון נפשו, צין אס העת הוא לא טוב אללו, שצריך הוא להתבונן ולומר, מה זה ועל מה זה שהקצ"ה מענישני, הלא דבר הוא, ובודאי חוטא אני, ויתן דעמו לשוב צתשובה, וצין אס העת טוב לו, יאמר גם כן, מה זה שהקצ"ה נותן לי כל טוב, הלא אני חוטא גמור, ואולי קטנתי מכל החסידים על דרך ומשלם לשונאיו צעוה"ז להצדיק צעוה"צ, וזהו שמרמו הכתוב, "כעת" היינו אחיה עת שמהיה לאדם, אס טוב אס לא ח"ו, צין כך וצין כך "יאמר ליעקב ולישראל מה פעל קל" יתבונן ויחשוב, מה פעל צוה הקצ"ה ומה רוצה ממני. ע"כ.

וכן איתא צספה"ק "רמתיים צופים" על הכתוב ויאמר בלעם אל בלאך ה', וזאתי כי לא ידעתי וגו' שאל הרבי רבי צונס מפרשיסחא ז"ע, מה צאמת החטא שלא ידע שהמלאך ניצב לקראתו צדך. ומירץ שזה עצמו הוא החטא מה שלא ידע, היה לו להבין מהסיבות שאירעו לו פעמיים ושלש, שרצון הקצ"ה שלא ילך עמהם, ולא להמשיך צדרכו כסומא צארובה. סיפר תלמידו הגה"ק ר' שמואל משינאוי, אחר מנוחת הצהרים אמר לי הר"צ שאקרא לפניו צספר חסידים. לקחתי הספר חסידים ושאלתי אותו, היכן אתחיל, אמר לי, פתח את הספר חסידים, וצמקום שיפתח תחיל לקרוא. וכן עשיתי, ואמרתי לפניו. ונפתח לפני צספר חסידים סי' קנ"ג, שם כותב: וכן למה לא אמר בלעם צאמור המלאך לו על מה הכית אתונך (כז, כט), היה לו להשיב מה עוון יש שהייתי את אתוני, ואפי" צער צע"ח אין כאן שלא רצנה מחמת משאוי, גם כשלחצה רגלו למה לא היה לו להכותה, אלא שהיה לו לחשוב שמא שלא צרצון הקצ"ה הוא שאקללם, שהוא לא נתן לי רשות אלא להגיד להם העמידות, שנאמר (שם ט) אס לקרא לך צאו האנשים שמגיד להם העמידות, והקצ"ה ראה ששמת אס יתן לו רשות לקלל את ישראל, וזהו שנאמר חטאתי כי לא ידעתי כי אתה ניצב לקראתי צדך (שם לד), אדרבא איפכא מסתברא לפי שלא ידע שהוא ניצב לקראתו לא חטא, אלא כך אמר חטאתי שלא שמת לי צד לדעת שלא פשפשתי וחקרתי צאיזה עוון הוא. מכאן שיהא אדם ערוס ציראה, הואיל ומענישים אותו על שאינו יודע, שיש לדעת ולחקור, שהרי לפני השליט לא חוכל לאמר כי שגגה היא. אמר לי שאפסיק לקרוא, וסיפר, שצעל ספר חסידים צא אליו צחלוס, וצקשו שיקרא צספר שלו, ולא הבין על מה כיון,

ועכשיו שמאל צס"ח את אותו הענין שאמר בצקרה, הוא מזין פשר החלום. ע"כ.

ובספיה"ק "תפארת שלמה עה"כ "בזה טובו אהליך יעקב וגו'" (כד, ה.) ו"ל, כידוע כי מטבע הרשעים ללכת אחרי תאות לבם צעניני הגשמיות ורשעים הם צרשות לבם, לכן בשעת מ"ת לא ראו ישמעאל ועשו לקבל התורה, ושאלו מה כתוב זה לא תרצה וכו' וכן ישמעאל וכו' יען כי זה חלקם בתאוותם בטבע גמור, לא כאלה חלק יעקב זרע ישראל עם קדוש אשר צס צחר אל והנחיל אותם מורשה התורה" וכל עבודתינו וליפך מהטבע לשבור התאוות.

לכן צבלעם כתיב (דברים טו, ו) ויהפוך ה' אלוהיך לך את הקללה לצרכה כי כוונת צבלעם צצרכתו מה טובו אהליך יעקב וגו' אלו צתי כנסיות צתי מדרשות וצדעתו היה לקללם צזה שיצטרכו צני" לשבת צאהלי תורה ולא ישיגו תאוות עולם הזה ומחמדיו, אך צאמת זה תכלית הטובה ורצון הצורה צ"ה.

וזה ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לצרכה כי היא הטובה האמיתית וגם רצון צני" הוא להפוך הטבע להיות לבם צרשות לעבוד הש"י צ"ה צאמת וצתמים ע"כ.

וע"פ כל הנ"ל נראה לי דזה היה צעוכו של צבלעם, שאפי' שראה לא התעמק להצין מזה מה רצון השי"ת מאתו, אלא רק עשה את הפשטות מה שראה ומה שאמרו לו, וראה רוחניות רק צרוחיות, וצגשמיות התנהג צשפל המדרגה, ולכן אף שהיה צמדריגת נצואה כמרע"ה, אצל משום שלא רצה להתעמק ולהצין מה ה' אלקיך שואל מעמך, לכן נפל עם כל נצואתו לנוקצא דתהומא רצא, והרצה יש מה לומר צזה, אלא דאין כאן המקום.

וצזה יש לפרש כוונת צלק הרשע צאומרו "אולי אוכל נכה צו ואגרשנו מן הארץ וכו'" שרצה ח"ו לגרש אותנו מלעבוד את ה' גם צארניות, צאכילה וצשתיא וכדו'. ואז התורה ח"ו חכמה ככל חכמת הגויים, (כפי שהיוונים ראו שצ"לכס" לא יחל חלק לאוקי ישראל)

ועל זה אמר לו הקצ"ה, "ויאמר אלקים אל בלעם לא תלך עמוהם לא תאור את העם כי ברוך הוא" (כב, יב) כתב רש"י, אמר לו א"כ אקללם צמקומי, אמר לו לא תאור את העם, אמר לו א"כ אצרכם, אמר לו אינס צריכין לצרכתך כי צרוך הוא, משל אומרים לצרעה לא מדוצשיך ולא מעוקצ"ך. שאל הרה"ק רגי יעקב אריה מרדכימין ז"ל מה שאלה היא זו, אם לא הורשיתי לקלל לכן אצרכם, מה פתאום צלעם הרשע רצה לצרכם, הלא הוא היה שונה לישראל יותר מצלק, הכי נהפך להם לאזהב? אלא כאשר ראה הרשע שלא יוכל לקלל לישראל, נחכס לצרכם צעושר, אך להמשיך להם ההשפעה מצד הטומאה, על ידי כך יתקיים צזהם "שמנת עבית כשית" (דברים ג, טו) ויוכל להטויאם, ולעורר כעס הקצ"ה עליהם. על זה הושב לו, אינס צריכים לצרכתך, הם צבר מצורכים מהאצות הקדושים שהמשיכו להם שפע ממקור הקדושה, השפעה זו לא תזיק להם, אדרבא תוסיף להם כח לתורה ועבודה. ע"כ.

וכמאמר הרה"ק הרבי מלוצבין ז"ע עה"כ "צרכת ה' היא תעשיר ולא תוסיף עכצ עמה" דכשהצרכה והעשירות של אדם צאה ממקור הקדושה, משם הו"ה, אז ולא תוסיף עכצ עמה, שלא יזיק להם לעבודת ה'.

ויעזור השי"ת שזכה לצרכת הו"ה ואז ישפיע גם ההיפך מצצבות, שזו שמחה אמיתית, ולא יזיק לרוחניות שיהיה פקודי ה' ישירים משמחי לב, שאם הפקודה (הישועה) צאה מה' אז זה משמחי לב, ומכה צקרוצ לשמחה האמיתית צציאת אואל צדק צצ"א

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי ויגר מואב מפני העם מאור כי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילוצכו הקהל את כל סביבותינו כלזורך השור את ירק השדה וגו' (כב, ב-ד).

כי צלק היה מצין צישראל שיכולין לפעול צדיצור שלהם כל מה שרוצים ע"ד שאמרו הצדיק גוזר והקדוש צרוך הוא מקיים * וזהו וירא לשון הצנה שהצין את כל אשר עשה ישראל הוא לאמורי כלומר צשביל אמורי הוא הדיצור * וזהו שאמרו אין כמן אלא צפיו *

ויגר מואב ראוי לשום לב שאצל העם נאמר ויגר ואצל בני ישראל לשון ויקץ * גם למה רמז כפל הלשון, ונראה כי הנה ינאי המלך אמר אל תתייראו מן הפרושים כי ידע צזהם שהם צדיקים גמורים ואינס יודעים לנקום נקם רק שהיה מתיירא משאר העם * וגם כאן אותם הצדיקים הנקרא בני ישראל מהם לא היה מתייראין כי היו צטוחים צענייהם * אצל מפשוטי העם היו מתייראין

וזהו ויגר מואב מפני העם ודקדק לומר אצל בני ישראל ויקץ לומר שלא היה מתייראין מן הצדיקים אשר הם מדריגת בני ישראל אלא קצו צמעשיהם הטובים כדרך הרשעים שאינס יכולין לצבול מעשיהם ולא כן דרך הצדיקים השמחים צטוב אחרים יותר מאד וק"ל:

(טועם אלימלך)

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי, ויגר מואב מפני העם וגו', ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילוצכו הקהל את כל סביבותיו כלזורך השור את ירק השדה (כב, ב-ד).

יש להצין על אמרו "את כל אשר עשה ישראל לאמורי" ולא אמר מה אשר עשה לעוג מלך הצשן, שהיה יותר גיצור, עד שנתירא משה רבינו ע"ה ממנו ואמר לו הקצ"ה אל תירא אותו וגו', עוד קשה קושיית רש"י ז"ל, ויאמר מואב אל זקני מדין, הלא מעולם היו שונאים זה את זה. ומה שתייראו ז"ל, משל לשני כלצים וכו', עד מיראתן של ישראל עשו שלום וכו'. עדיין אנו צריכים למודעי, ועוד צריך להתצונן, על אמרו "עתה ילוצכו הקהל את כל סביבותינו" מה זה לשון 'הקהל' הה ליה למימר ישראל, או העם, מפני מה כתב הקהל.

הענין הוא כך, שהעיקר הכל הוא התחצרות ישראל שיהיה אהבה אחת ורעות ציניהם, והדבר הזה פועל ישועות גדולות ומסלק כל המקטרגים כדכתיב (הושע ד, ו) "חצור עצבים אפרים הנח לו".

וכן שמעתי מפי אדמו"ר צוטינא קדישא מו"ה אלימלך ז"ל, כששאל אותו ציחוד הצדיק המפורסם צוטינא קדישא אחיו מו"ה משולם זושא ז"לה"ה, הייתי אז אצלם, כששאל אותו צזה הלשון, "אחי, למוד לי זה שאתה פועל ניסים ונפלאות ומעשים נוראים, שאוכל גם כן לפעול כך".

כלל הדברים צקיצור, שהשיב לו אדמו"ר "שהוא ע"י התחצרות הצדיקים ואהבה וחיבה ורעות ציניהם, על ידי כך נפעלים ונעשים כל הנסים וכל הפעולות והמעשים הנוראים". והודה הצדיק הנ"ל לצדדיו, ואמר "צוודאי כי זהו עיקר הכל". ואיתא ג"כ צגמרא דסנהדרין (ע"ה, ג) "כינסו לצדיקים נאה להם ונאה לעולם" דהיינו כנ"ל.

והנה ידוע שצומן הזה שצאו על ישראל צלק וצלעם, היה הדור ההוא עדה שלימה, שכבר מתו דור המדבר שגור עליהם וכו', והם

היו מוכנים לבוא לארץ ישראל. חוץ מאותם כ"ד אלף שמתו בדבר
בלעם על ידי ענה של צנות מואב, אחר כך.

אבל מתחילה היו כולם קדושים, עדה שלימה, והיה ציניהם ההצבה
ומיבה אחווה ושלוש ועל ידי כן נפלו לדיהם שני מלכי האמורי
סיחון ועוג מלך הבשן, שהיו שקולים ככל ז' מלכי כנען, לפי שהיה
שלוש וההצבה ומיבה ציניהם. כידוע שציממי אחאז המלך, הגם שהיו
עוזדי עבודה זרה, ומפני השלוש שהיה ציניהם כבשו כל המלחמות.
ומכל שכן כאן ציממי משה רבינו ע"ה, שהיה שלוש ציניהם, והיו
קדושים, שמכל שכן שכל שונאיהם היו נופלים תחתם.

וזהו אמרו וירא בלק, וירא' הוא לשון הבנה, (כמו וירא וירן
לקראתם, שדרשוהו חז"ל לשון הבנונות) וצילורו שהבין שכל אשר עשה
ישראל, והכו מלכים אדירים, היה כשציל לאמורי, פירוש כמו "את
ה' האמרת היום" (דברים כו, י) שהוא לשון ההצבה וריעות, שהלחמתן
היתה מפני תוקף ההצבה אשר ציניהם. על כן, ויגר מואב מפני
העם.

ויאמר מואב אל זקני מדין, שהגם שמעולם היו שונאים זה לזה,
עשו שלוש ציניהם, לדמות אל ישראל עם הקדוש, כי הקליפה הולך
אחר הקדושה כקוף צפני האדם. אכן צאמת לשוא עמלו, כמו
שאמרו חז"ל (סנהדרין ע"ב, ג) "כנסו לרשעים אוי להם וכו'". ואמת
צוהר הקדוש שארי צחיבורא וסיימי צפרודא. על כן ויאמר וגו'
עמה ילחכו הקהל, צאורו 'הקהל' דייקא, שמפני אשר הם נקהלים
יד צאהצבה ומיבה, על כן ילחכו וגו' כלחוך השור את ירק וגו',
פרוש בלחכה אחת וצלי טורח ועמל, כי מפני התחצרותם נעשים
להם ניסים ונפלאות צלי טורח כלל, כנ"ל.

(מאור ושמש)

ויגר בואב מפני העם וגו' ויקץ בואב מפני בני ישראל, (כב, ג)
יש לדייק בלשון, "מפני" בני ישראל, מודוע לא נאמר, ויקץ בואב מובני
ישראל,

ונראה בהקדם מועשה שהיה אצל הגה"ק רבי אלעזר רוקח ז"ע בעל
מועשה רוקח, שבאמצע נסיעתו בספינה פריצה בים רוח סערה עזה
שטלטלה את הספינה הנה והנה, יעלו שמים ירדו תהומות, וכל נוסעיה
היו בסכנה עצומה של טביעה בים הגדול, כורגע לרגע זעף הים יותר
והספינה שנעה נדה החלה לשקוע במנוולות, הגוסעים המבוהלים השליכו
כל מושאותיהם הכבדים אל תוך הים, להקל על מושא הספינה, אבל כל
פעולתיהם לא הועילו, במצב נואש זה ניגש רבי אלעזר אל הקברניט
הספינה, וביקש מוננו שיעיר לו לעמוד ליד מקום הנהגת הספינה, בהבטחה
שהסערה תיפסק מיד, באין מוצא אחר הסכים הקברניט, ורבי אלעזר
נעמד שם על מקומו, כשהוא מוגביה כובעו מעל מוצחו, בהטעינו, שעושה
זאת, כדי שחשר של ים יביט בצלם אלזקים החקוק על מוצחו, אכן תיכף
כשעשה פעולה זו, נח הים ושקט מוזעפו והספינה נסעה לדרכה בשקט
ומנוחה

וגם אודות רבינו הבעש"ט הקדוש מסופר, שפעם רקמו שונאי ישראל
באחת המדינות, עלילת דם קשה על היהודים במדינתם, כתוצאה מהעלילה
נאסרו הרבה יהודים וגזרו עליהם להשתמוד, אולם גם גורלם של רבים
מוהם שלא עמדו בניסיון והשתמודו רח"ל, לא היה טוב כי לבסוף עוד
הוציאים לשריפה רח"ל, הבעש"ט הקדוש, שבעיניו הקדושות צפה למרחוק
וראה את כל הנעשה, הפיל עיניו לארץ בבכיות עיצומות ויללות נוראות,
אותו יום היה ערב שבת, אבל הבעש"ט לא הלך לטבול במקוה ולא קיבל
שבת, אלא המשיך להכות ראשו בארץ בבכיה מרה, כשהוא זועק מנהמת
לבו הטחור, וזי קען אזא זאך געשען, פארוואס האט עס פאסירט [אך
יכול להיות כזאת, למה קרה כך] תוך כדי יצעקותו שמועוהו מקורביו אומר,

ברוך הבא אברהם אבינו, איך הסכמת שיעשו כך לבניך, כך מנה את כל
האושפיזין הקדושים וקידם אותם בשאלה, איך הסכימו שיעוללו כזאת
לבני ישראל וזיכין היו בשעת מועשה,

כל זה נמשך עד שעה מאוחרת לאחר חצות ליל שבת, שרק אז פסק
מבכיותיו, בהטעינו: לא רציני ולא הייתי מופסיק, אלא שהשכינה הקדושה
בעצמה הבטיחה לי שיותר לא יעשו כזאת לישראל ולא יהיו יותר גזירות
שמוד [אכן מוזמן הבעש"ט, אף שהיו רדיפות לבני ישראל, לא היו גזירות שמוד].
רק אז רחץ וטבל עיניו, לבש בגדי השבת והלך להתפלל.

מאוחרת השבת קרא הבעש"ט לכניס מיוחד של תלמידיו הקדושים, ואמר
להם, שרצונו לשאול את הסי"מ בעינינו, למה עולל כזאת ליהודים, שאם
כבר עשו רצונו והשתמודו, למה שרפו אותם [כי בעינינו חשש לעשות זאת,
מפני הסכנה]. הבעש"ט הקדוש עשה כזה שיעשה, עד שהסי"מ ירד אליהם,
באופן שרק הבעש"ט ותלמידיו ראוהו.

מיד בהגיעו, פצח הסי"מ בטרונאי וכעס עליהם על שהורידוהו מלמעלה,
כשהוא מספר, שמוזמן בריאת העולם עד היום, ירד בעינינו לעולם הזה
רק שלשה פעמים, בחטא אדם הראשון, במועשה שני עגלי זהב שעשה
ירבעם בן נבט, ובחורבן בית המקדש.

כשראה הבעש"ט הקדוש את כעסו הגדול של הסי"מ ציווה על תלמידיו
הקדושים שיגביהו מוגבעתם ויגלו מיצחם. כשעשו התלמידים כדבריו, נפלה
מיד בהלה גדולה על הסי"מ, כוחו תש ולא היה ביכולתו להרע להם יותר.
לשאלת הבעש"ט, השיב הסי"מ, שבשריפת היהודים, היתה כוונתו לשם
שמים, שמוהם ילמדו אחרים, שלא ליצאת לשמוד.

בזה הבנתי הענין שהרה"ק מראפשיץ ז"ע [אשר זקה"ק מוצאנו ז"ע העיד
עליו שהיה כמו הבעש"ט בדורו] נהג ללכת תמיד עם כובעו, וכן עם
השטריוול, נטים כלפי מעלה, שכונתו היתה לגלות מוצחו הקדוש ואת
הצלם אלזקים. גם לאחר הסתלקותו אמר פעם זקה"ק מוצאנו ז"ע, בעת
עריכת ההקפות בשמחת תורה: ראיתי היום את הרב הזקן [דער אלטער
רבי] כך כעה את רבו הרה"ק מראפשיץ ז"ע [והלך מומש כמו בחיים חיותו,
שהשטריוול היה מוטח על צדו.

בזה שהצדיקים הקדושים גילו את המוצח והפריצוף שלהם, הראו את
הצלם אלזקים שלא סר מעליהם וכך פעלו ישועות בכל הענינים, כי מוצלם
אלזקים פחדים כל נבראי מעלה ומטה ואפילו הסי"מ אינו יכול לעשות
נגד זה נאומה. זהו גם הסיבה שכוחות הרשע של הגויים האכזרים ינויש,
החלו תמיד את גזרותיהם על בני ישראל, שיעזו הזקן והפאות, כי ידעו
שבצלם אלזקים תלוי יסוד הקיום של העם היהודי.

גם אצל הרשעים הנאעים ינויש ראינו כך, כפי שכבר דברתי מזה הרבה
פעמים, שברור כשמוש אצל, שאילו היו עומדים ומתעקשים לא להסיר
הזקן והפאות, היו זוכים לישועת ה'.

מוצה עלי לספר נפלאות ה' מזה שארע עמי במחנה בענין הזה. פעם פגע
בי הקאפו הראשי של המחנה ומושהבחין שלא גזזתי את זקני, כעס נואד
ושאל אותי בחרון אף, למה איני כגלח. השבתני בהתחמקות, שלא יכולתי
ולאחר כוכן אגזוז. באותה שעה קיבל הרשע את תשובתי, אבל הזהירני
אזהרה חמורה, שאם לא אקיים דברי ולא אוריד זקני, אוי לנפשי.

עבר עוד יום וכשהוכרתי ללכת לעבודת הפרך, שוב פגש בי אותו רשע,
אשר ברוב כעסו לראותני עם זקני, סחב אותי תוך כדי הכאות נמרצות
והכניסני לחדרם, שם ציוה לרשע אחד מפיקודיו, שיריד לי הזקן יחד עם
העור שמוסביב. לא היה שייך לנסות לטבול פקודה אכזרית זו, בפרט אצל
רשעים הללו, אשר לרצוח אנשים לא נחשב אצלם כלל.

תוך כדי עמידתי בהמתנה, נרעש ונפחד לגזר הדין, פריצתי לפתע מועצמי
בבכי חזק והתחננתי בפניו שאני מועדיף לשכב על הרציפה ולקבל עשרים
וחמש מלקות, שהיה בהם כדי להמית, בלבד שלא יגעו בזקני, וכשאחזור
למחנה אראה מזה אוכל לעשות. ברגע שסיימתי את דברי, ארע נס ופלא,
כשהרשע יצעק עלי, שאצא מחדר אבל שאעלם מיד מנגד עיניו ולא

אראהו יותר. כמובן שברחתי מיד ונסתי כל עוד נפשי בי. תוך כדי הריצה צעק אחרי שאעמוד. נעמדתי בפחד, ולתדהמתי אני רואה אותו זורק לעברי דג מודושן גדול וצנעוק אלי שאמלא כרסי בזה...

באותה שעה ראיתי כזה גדולה כוחה של מסירות נפש לכבוד ה', עד שאפילו אצל הרשעים הללו, שהיו הרועצים הגדולים ביותר עלי אדמות וכח הטומאה העצום ביותר, זכיתי לישועת ה' כחרף עין כאשר רק הייתי מוכן למסור נפש למוען קדושת ה', ולא עוד אלא רק לי לאכול, שבזה החייתי נפשי מספר ימים. הדבר ברור אצלי, ששרי מועלה של הגויים הרשעים ידעו שכל זמן שהיהודים שומרים על הצלם אלקים החקוק על פניהם, לא יוכלו לעשות להם כלום, כי בזה תלוי קיומם. אילו היו בני ישראל שומרים על כך, היו רואים ניסים ונפלאות.

עלינו להתבונן בכך, שמקורו של אותו רשע ימישי בא מגרמניה, אשר שם נפתחה הרעה, כי במודעה זו החלו היהודים להסיר מועליהם את הלקים. אין כוונתנו לכופרים ופושעים, כי גם החרדים, שומרי תורה ומצוות, העלו במחשבתם שכוותר לשנות דעותם היהודית ולהדמות לגויים, כותך דמיון שגם כך אפשר להשאיר יהודי שלם. הם באו לידי טעות, שהתדמותם לגויי הארץ, תהיה להם לעזר מול שנאת הגויים, אבל בשעת מעשה נוכחו שטעות בידם וכל פעולותיהם והשתדלויותיהם לא הועילו מאומה.

מוטל על כל ישראל, בכל הגלויות ובכל מקומות פזורים, ללמוד מזה מוסר השכל, לשמור על הצלם-אלקים, שיכירו עליהם את יחדותם ושחם זרע ברח ה', גם מבחוץ וממקרב. רק בכל מסירות נפש למוען כבוד שמים, כשלא נתבייש ביהדותנו אלא נתפאר בה, אף שהגויים יצעקו אחרינו יבזו אותנו, יציקו לנו וישפילו, נזכה לישועה ולברכה.

צדיקים חמולו על כך (ליקוטי תורה מהרה"ק המגיד מטשערנאביל זי"ע) במאמר הכתוב (מש"ג, ד) אם לציים הוא יליץ, שכאשר אומות העולם מולוצים מבני ישראל ורודפים אותם, מתעורר שהוא יליץ, שהקב"ה יהיה מליץ יושר וילמד עליהם זכות, עכ"ה"ק.

הרשעים מוכים שלייענותם מהיהודי תפעל את שאיפתם, לרדוף אותנו ולהשמידו, אבל דוקא כאשר הם יורקים ומשפילים יהודי, מליץ עליו הקב"ה ואומר, ישראל אשר בך אתפאר. דוקא באותו שעה עומד המלאך מיכאל ללמד זכות ואומר, מי כעמד ישראל גוי אחד בארץ, כי היכן בעולם יש עוד אומה כזו, שמוסרת נפשה למוען שמו יתברך ושבניה נושאים עליהם את צלם האלקים גם בין גויים הלוועגים להם ומכים אותם.

בזה שבני ישראל אינם מתביישים ביהדותם, אלא מחזיקים עליהם בהתפארות והתנשאות את צלם האלקים אשר בו עשה את האדם, בלי שום רתיעה ופחד מוללכת בלבושם היהודי, אשר כל בגד הוא כנגד המרכבה הקדושה, מוכיחים את חשיבותם הרבה בשמים ובזכות זה עוזר להם השי"ת לחיותם ולהקימם בזמן הגלות.

עלינו לדעת שכעסם של הגויים עלינו, אינו בגין שנאת הפיאות וזקן שלנו מוצד עצמם, אלא כי הם יודעים שהזקן והפיאות ששלנו הם כח קיומנו כיהודים, בל נטעה לחשוב, שאם נוריד את זקנינו ופיאותנו, יהיו הגויים יותר טובים כלפינו, שכן כאמור זו היתה טעותם של קלי הדעת שיצעקו על החרדים בעלי הזקנים הארוכים, שהם גורמים לכל האנטישמיות. הפתאים הללו חשבו שאם יתלבשו במלבושי הגויים ויתחברו עמם יתבטלו צרות הגלות ויחבבו את היהודים, אבל בסוף התבררה טעותם המרה, שכן באותם מדינות שהתנהגו באופן כזה, שנאו יותר את היהודים, אפי' עיי גיים שלא ראו יהודי מיניהם.

ענין זה רמז דוד המלך בפסוק (תהלים קכ"ד ב-ו) לולי ה' שהיה לנו, בלי הצלם-אלקים שיש עלינו, כלומר, אם מוזלים בנו ורודפים לפגוע בנו, עלול שיהיה בקום עלינו אדם אזי חיים בלענו חרות אפם בנו, כי כאמור, דוקא במקומות אלו התגברו הרדיפות נגד בני ישראל. רק אם נשמור מכל משמר על הצלם אלקים, נוכל להודות ולחלל, ברוך ה' שלא נתננו טרף לשנאים, כי אז נזכה לשמורה מן השמים בזכות הצלם אלקים.

כבר אמרתי מקור למה שהגויים מוכים את היהודים כבעלי אף ארוך, מהגמרא (תענית כט). נגזרה גזירה על רבן גמליאל להריגה, בא ארון אחד ועמד בבית המדרש ואמר, בעל החוטם מתבקש עיי"ש. כאשר רינים להכיר יהודי, מכירים אותו בסיון ההיכר של חוטם ארוך. ענין הדבר אמת לאמתו, כמו שידוע ליודעי חין עפ"י המובא מהאר"י הקדוש (ראה פרס רימונים, שער לא, פרק ח, מגלה עמוקות, פרשת ויצא, עה"פ ויחלם והנה סולם) שיטתי העיניים רומזים לשני אותיות "והאף רומז לאות ו", כי זה עולה יחד כ"ו, כמנין שם הוי"ה, כמו שגמרו בפסוק (בראשית א' כ"ז) "בצלם אלקים ברא אותנו" לכן, דוקא אצל בני ישראל יש אף ארוך, שרומז על אות ו'.

מכל האמור נוכח עד כמה צריכים להזהר בדרך נלך בה ובמעשה אשר נעשה, גם לזמנינו, לשמור מכל משמר על יסוד קיומנו כיהודים, ועל הצלם אלקים, אשר על כך מסרו בני ישראל נפשם בפועל ממש מוא ועד היום הזה.

וזו הכוונה בפסוק בפרשה "ויגר כוואב מפני העם מאד" שכל מגורתם ופחדם מבני ישראל היתה מ"פני" העם - הפנים היהודיות שלהם, בצלם אלקים, כי רב הוא, שידעו על עוונם כחם של בני ישראל שנובע משמירתם את צלם אלקים, אשר זכות זו עומדת להם להתגבר על אויביהם ולהכניעם.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק ה"שפע חיים" מוצאנו זי"ע, חורשי' תשמי"ג)

הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ וגו' (כב, ה). שכוונתי פעם מר"מ מידנר זצ"ל במוצ"ש"ק שהיתה בדיחא דעת' ואמר בדרך צחות עה"פ הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ, שהתפלאו לחדשות מקורב באו שהופיע איזה עם המכסה את העינים וטוען שאסור בכלל להסתכל... (כ"ק אדמו"ר מוסלונים זקוק"ל)

(אוצרותיהם של צדיקים, הרה"ח ר' אהרן פרוזוב שליט"א)

אם לקרא לך באו האנשים (כב, ט). זה היה מחסי' הש"מ שהלכו אך עזרו תאוות ממון לך לא יכלו להועיל דבר. כמו שמזכיר צ"ל בלעם חס לקרא לך צאו האנשים קום לך חס, לקרא לך להנאתך, קום לך וכו' כי לא תועיל כלום ולא תעשה להם דבר.

(פניני תפארת שלמה)

אם לקרא לך באו האנשים, קום לך אתם וגו' (כב, ט). השבתי פעם לאחד שישאלני עמישיכ רש"י אצל בלעם (במדבר כב, ט) אם לקרא לך וכו' וסבור אתה ליטול עליה שכר קום לך אתם, והיתכן דבשביל שיטול מכוון כבר תשתנה דעתו של יוצר בראשית, ותכ"ד חשבתיו עפ"י אמרת החידושי הר"ם מודע הפושעים מנצחים במלחמותם נגד החרדים, היות וידע דקושטא קאי ושקר אין לו רגלים והם נלחמים למוען השקר שלהם באמת לכך יש להם קיום נושא"כ החרדים נלחמים למוען האמת בשקר ולזה אין לו קיום,

וכן בבלעם דמתחילה הי' חשיש דכוונתו לקלל באמת וחיי' לזה אז קיום אבל לאח"כ שהי' סבור ליטול עליה שכר וכל כוונתו רק עבור בצע כסף בלבד אז אמר לו הקב"ה לך אתם שאז מובטח שלא יהי' לזה קיום. (כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מוצאנו זי"ע, בסיום חטי"ס חודש אלול תשל"ז)

ויזר אף אלהים כי הולך הוא וגו' (כב, כב). עיין צמ"צ' הקדוש שמקשה למה חרה אף אלהים, הלא אלהים הרשהו לילך, כדמצי' (פסוק ט) 'אם לקרוא לך צאו האנשים קום לך חס'.

ונראה לתרץ, על פי מה שכתב רש"י ז"ל בפסוק 'אם לקרוא לך' להנאתך ולטובתך ההליכה 'לך חס', חס כן לא הרשה אותו לילך רק חס יהיה לו הנאה מהליכה, אבל כשלא יהיה לו הנאה מהליכה אין לו לילך, ואם היה יראת ה' נוגע בו לא די שלא היה לו הנאה

מהליכה, רק אדרבה ראוי לו ללער על הליכה לילך לקלל ישראל, וכונת ה' היה שמן הסתם לא יהיה לו הנאה מהליכה וזודאי לא ילך, כי לא אמר לו רק אם יהיה לו הנאה, והרשע בלעם גילה עוֹסֵם רשעו שהלך, בזה הראה שיש לו הנאה ושמתה מהליכה לקלל את ישראל, לזה חרה אף ה' למה יהנה מרשעות כזה לחפץ בהליכה לקלל את ישראל:

(קדושת לוי)

ויתיצב בולאך ה' בדרך לשיטן לו והוא רוכב על אהונו ושני נעריו עמו (כב, כב). ולהיות חציבים עלי דברי דודים אכתוב דבר אחד ששמעתי בשם רבינו מו"ה רבי הירש מזידיטשוב זוקללה"ה, בפסוק ויתיצב מלאך ה' בדרך לשיטן לו והוא רוכב על אהונו ושני נעריו עמו, ופירש"י מלאך של רחמים היה וכו', וקשה א"כ למה נאמר לשיטן לו.

ותירץ רבינו כי איתא במסכת אבות (פ"ה מ"ט) תלמידיו של אברהם אבינו עין טובה רוח נמוכה ונפש שפלה, תלמידיו של בלעם הרשע עין רעה רוח גבוהה ונפש רחבה. ולכן נאמר באברהם אבינו ויקח את שני נעריו אהו ע"ן רוח נפש ר"ת נער, כי הכניס הכל אל הקדושה כמ"ש אכלו ומנחת את לבבו נאמן לפניך. וגם בבלעם הרשע נאמר ושני נעריו עמו כי הוא היה ההיפך ממנו. והנה שט"ן ר"ת ש'פלה ט'טובה נ'מוכה וזהו לשט"ן לו שהיה המלאך מתכוין להחזירו למוטב שהיה לו עין טובה רוח נמוכה נפש שפלה, וזהו שפרש"י מלאך של רחמים היה והיה רוצה למנעו מלחטוא, ע"כ שמעתי ודפח"ח.

(ילקוט עטרת צבי)

ויעבוד בולאך ה' במישעול הכרבים גדר בזה וגדר בזה (כב, כד). הא דקרי ליה במשעל ולא בשציל, שמעתי דבר נחמד מפי ידידי הרב החסיד המקובל האמתי כבוד מו"ה ארי' לייזש האצד"ק לאנליט יאריך השם ימיו ושנותיו בטוב וצנענימים, כי במשע"ל ר"ת ש"כר מ'טובה צ'האי ע'למא ל'יכא (קדושין לט:), כי היה רוצה לגזול מישראל זה השציל מחמת טעם במשע"ל, והאריך בזה, עכ"ד ושפתים ישק.

(עטרת צבי)

הלא אנכי אתנך (כב, לו).

בעיר פאנאוויטש היה אסיפת בעלי בתים, ובאמוצע האסיפה פרצה ריב בין הבעלי בתים כו' יחסן יותר גדול, כל אחד מוהבעלי בתים הביא ראיה שהוא יחסן יותר גדול, עד שבא ר' איצעל זצ"ל ואמר, שהחמורים באו בטענות לקודשא בריך הוא, למה כל החיות אין להם בעלי בתים שמושעבדים אותם כל כך כענו שמושעבדים אותם, ולפחות שיתן להם הקב"ה את הלישון כדי שיוכלו לבקש רחמים אצל הבעל הבית שלא ישעבדו אותם כל כך. ענה כביכול הקב"ה, נעשה נסיון, והנסיון היה אצל בלעם, שנתנו לאתנו את מועלת הדיבור, ואחרי שבלעם הכה את האתון שלש פעמים התחיל האתון לדבר, ובמקום שייסביר לבלעם שלא הוא אשם אלא שהמלאך הפריע לו ללכת, התחיל לדבר ואמר 'הלא אנכי אתנך אשר רכבת עלי כועודך עד היום הזה, הוא הסביר לו שיש יחוס', אבר הקב"ה בזה אתה כותגאה, אם כן חמורים כאלה אינם צריכים את הלישון.

(אוצר הישן)

הלא אנכי אתנך אשר רכבת עלי כועודך עד היום הזה (כב, לו).
הש"ך (תו"מ סימן מ"ג סקמ"ה) מאריך להביא ראיות שצכל מקום שבו נאמר הלשון 'עד היום הזה' אין משמעותו עד לאותו יום, אלא הכוונה 'עד עכשיו' ועד צכלל, כמו שנאמר 'על כן לא יאכלו בני

ישראל את גיד הנשה עד היום הזה'. ולכאורה מדוע לא הביא הש"ך ראיה מהנאמר בפסוק זה, אלא, יש לפרש שאין להביא ראיה מלשון של בהמה.

(אמרי אמת)

ויאמר אליו בולאך ה' על בזה הכית את אתונך כו' (כב, לב). יש להבין למה חרה להמלאך שהכה האתון, כל עוד שלא ראה המלאך יש להכות בהמתו שתלך בדרך הישר.

וגראה, דחרי אף המלאך היה כיון דהשם יתברך וזה לו (לעיל פסוק ט) 'לך עם האנשים ואך את הדבר אשר אדבר אליך אמתו מעשה', גילה לו השם יתברך שימור כפי שיטתו,

ומי שעושה רצון קונו - כשיראה איזה דבר תימה מתצונן שבו מזה לו השם יתברך אף יעשה, ואם עושה דבר וצפתע פתאום נולד צדצר דבר תימה ומידוש, מתצונן שזודאי רצון השם יתברך שלא לעשות הדבר הזה.

ואם כן בלעם שראה דבר תימה ומידוש שרצן האתון תחמיו מה שלא עשה לו עד כה כמבואר בפסוק (לעיל פסוק ט) 'ההסקן' כו', מהראוי לו להתצונן שרצון השם יתברך שישוץ ולא ילך, ומה שהשם יתברך וזה לו לילך היה באופן כמו שאמר לו 'ואך את הדבר אשר אדבר' כו', כפי שיראה צעין שכלו האין רצון השם יתברך כן יעשה, אם כן היה לו לשום על לב ולא להכות, ובמה שהכה גילה בלעם עוֹסֵם רשעו, גם שרצון השם יתברך שלא ילך אף על פי כן הולך הוא, ומכה בחרי אפו האתון על שמעכו בדרך לילך, לזה חרה אף המלאך עליו ואמר לו 'על מה הכית' כו':

(קדושת לוי)

ויאמר אליו בולאך ה' על בזה הכית את אתנך זה שלש רגלים הנה אני יצאתי לשיטן כי ירט הדרך לנגדי (כב, לב).

וברש"י זלפי מושמעו כי חרד הדרך לנגדי לשון רטט, כי ראיתי בעל הדרך שחרד ומהר הדרך שהוא לכעסי ולהמרותי וכו' עיי"ש, ויל"ב לאיזה צורך הזכיר זאת שמוחר בדרך. ויבאר בהקדם מעשה שהיה אצל צדיק אחד, שיום אחד השתוקק מאוד להניח תפילין דר"ת בשעת מנוחה, (שכמעט ולא ראו אצל צדיקים שבמקומותינו, ורק אצל הגה"ק מאסטראווי ז"ע ראיתי שהיה דרכו בקדש להתפלל מנחה כשהוא מנוטף בתפילין דר"ת), ובנוסף כל היום התכוון לכך בהכנה דרבה, ובהגיע שעת מנוחה הוציא את התפילין מנרתיקם כדי להניחם, ולפתע עמד ונמלך בדעתו, ושב וחזיר את התפילין למוקומו. כשנשאל אחר כך על פשר מעשהו, נימק ואמר להם. כשעמדתי להניחם הרגשתי תשוקה עזה כרשפי אש והתבוננתי בדעתי הלא בהנחת תפילין דרש"י בבוקר בודאי יש מנוחה גדולה ומדוע איפוא לא הרגשתי בהם השתוקקות עצומה כזאת, והבנתי מזה שאין מעשה זה בלתי לה' לבדו. ואולי כן לא ימלט שלא יתערב היצר לנסות ולמנוע אותי מוקים המנוחה, ועכ"פ לא היה מוהראוי שיהא לי בזה תשוקה יותר מוהנחת תפילין של שחרית.

וזה אחד מהיסודות בתורת הבעש"ט, שבבוא האדם לעשות איזה ענין שלא ברור לו אם זה מנוחה, יבחון את התשוקה וההכנה למנוחה. שאם הכל עולה לו בנקל סימן הוא שגם יד היצר במעשהו זה ולכן אינו מופריע לו בעשייתו. והאדם יראה ללבב שבבואו לעסוק בתורה וללמוד דף גמרא ותוס', מיד היצר מוקרר אותו מוהחשקות וינייבים לו בדרך מנועות והפרעות שונות, וברגע שבא לעשות איזה דבר שנראה בעיניו למנוחה גדולה, כגון להיות עסקן צבורי וכיו"ב, אז מרגיש בקרבו דחיפה ותשוקה עזה להוציא מוהשבתו אל הפועל.

וזה שאמר מלאך ה' על בזה הכית את אתנך זה שלש רגלים וגו' כי ירט הדרך לנגדי, וכי כיויך מוהחרת פעם כדי למלאות מוהקשו של בן אדם

ולעשות לו טובה, והלא מזה גופא שאתה מוכוהר ונחפז כל כך בדרך כי ירט הדרך, יש לך לדעת שהדרך הזה לנגדי, שזה בניגוד לרצון הבוית"ש. (כ"ק טרן אדמו"ר הגה"ק מנצאנו ז"ע, שוה"ט ליל ש"ק פרי בלק תשנ"א) ***

ויכך שפי' (כג, ג).

מנן אדמו"ר זעל "יסוד העבודה" ז"ע אמר פעם לרצו מנן מקאצרין ז"ע, שפעם אחת אמר לו הרה"ק רבי נתן מלעכוויטש ז"ע צימדות, שהמידה לילך יחידי צלי אהבת חברים וקיצוץ רעים היא מדתו של בלעם הרשע שכתוב אללו "וילך שפי", שפי היינו יחידי. ואמר לו הרה"ק מקאצרין שיחזור לפניו עוד הפעם על זה. (שארית ליהודה) ***

בזה אקוב לא קבזה אל' ובוה אועום לא זעם ה' (כג, ז).

וצרש"י אני אין כוחי אלל שאני יודע לכוין השעה שהקב"ה כועס צה וכו', ואיתא בגמרא (ברכות ז). וכמה זעמו רגע וכו', וכתבו שם התוס' (ד"ה שאלמלא) וא"ת מה היה יכול לומר בשעת רגע, וי"ל כלם. ציחור הענין, דתלת שליטין אינון צאדם המוח הלז והכבד, ורצה בלעם צרשעתו לקלל את ישראל שהכבד ישלוט ויגשם את המוח, וזהו כל"ס ר"ת כ"צד ל"צ מ"ת, מתחיל מכבד שהוא יהיה השליט. אך נדקה עשה הקב"ה עם ישראל ונתקיים צהם ויהפך ה' אלקיך לך את הקללה לצרכה (דברים כג, ו) והפך הש"ת את סדר האותיות מ"כלם" ל"מלך", כדכתיב ותרועת מלך צו (במדבר כג, כא), וכמוצא צתוס' במסכת ע"ז (ד' ד"ה רגע) מלך ר"ת מ"ת ל"צ כ"צ, שהמוח שליט על הלז ומזכרו, והלז שליט על הכבד ומזכרו. (מאורי אור) ***

הגה ברך לקווצתי וברך וכלא אשיבנה (כג, ב).

סיפר, שפעם אחת צאו אורחים להל"צ ר' זאב מוצאריין, ויש צוה ספיקא בגברי אם הנדיק מטשערנאכיל ועוד אחד או הנדיק מראפשיין. וצקשו ממנו שיאמר תורה, ומנהגו מרוב פשיטותו שלא לעשות דבר צלי שאלת זוג' הרצינית, ונכנס אללה לשאלו רשות, היות שנראה לו שהם אנשים חשובים וענתה לו: כן, כן, נכון, הם אנשים חשובים. ויאמר להם,

והיה פרשת בלק, ואמר על פסוק "וברך ולא אשיבנה", ודקדק לשון אשיבנה, כי בלעם חשב עצות שונות לקללם והחיש ציברכס למעלה ממדרגתם כדי שיעקרו משרשם ואז יוכל להרידם, כי כל דבר מחובר ונשרש קשה לתולשו, והיה מכון להעלותם למעלה גבוה יותר משרשם ושיתלשו משרשם יפיל אותם לארץ. אמנם ידוע (עי' זוה"ק ח"ג רס"ג; פקדי ד"א פרק כד) שכל אומה יש להם שר למעלה, וישראל, כביכול בעצמו שורשם, וכל מה שהגביה לישראל למעלה היה שורשם עוד יותר גבוה ונשאר שם, והיה רוצה לכל הפחות להשיבם למקומם הראשון ולא היה יכול, וזה ולא "אשיבנה".

(יסוד נדיק זויעה"ל) ***

הגה ברך לקווצתי וברך וכלא אשיבנה (כג, ב).

פירוש מאחר שקבלתי צרכות לך לא אשיבנה, ש'לא איש אל ויחזו, מה שאין כן להיפוך חס ושלוס יכולין להשיב, כי נדיקים יכולים להפוך ועושים צירוף אחר מ'צרה' ל'רצה', אבל כל מה שינא מפי הקדוש צרוך הוא לטובה אינו חוזר כידוע (ברכות ז, א):

(קדושת לוי) ***

לא הביט און ביעקב וא ראה עמל בישראל, ה' אלקיו עבמו (כג, כא). אף שהאדם נכשל בצחיה עצירה, אין הש"ת חושב לו זה לחטא אם ה' אלקיו עמו, היינו שהוא נשאר דבוק במלכות שמים גם

להצא, כי צאופן כזה אין החטא אלל צגדר מקרב צלצד וצלי ספק הריהו חוזר מיד צתשובה. [שאם המלכות שמים נשארת אין העצירה עושה רושם. שיהיה לו צדיקות צהש"ת שלא ינתק את עצמו מעול מלכות שמים אז לא הציט כו'. ואף שחטא וניתק קצת יכול לשוב לשרשו].

ה' אלקיו עמו כענין שאילה צבעלים (שמות כג, יד), צריכין לזכור את הש"ת בכל דבר ואז לא הציט און ציעקב וכו', כמו שאילה צבעלים שפטור על הכל.

צעת שהאדם אינו כהוגן כל כך, והיה יכול להיות גרוע יותר ומונע את עצמו כי יש לו מורא מה', זה גם כן נקרא קצת יראת שמים, וזה הפירוש לא הציט און מתי שה' אלקיו עמו, שהגם שחוטא קצת צכל זאת נשאר לו קצת יראת שמים

(ליקוטי הרי"ם)

והרועת בולך בו (כג, כא).

א"ר אללעזר אמר להם הקב"ה לישראל ראו כמה נדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי ימי בלעם הרשע שאלמלא כעסתי לא נשתייר וכו' (ברכות ז).

איתא מהרה"ק מרוזין ז"ע, דהנה ידוע שלכל אדם יש נפש רוח נשמה, הנשמה משכנה צמוח והרוח צלב, והנפש משכנה צכבד, והעבודה של כל יהודי הוא שהמוח יהיה שליט על הלז ועל הכבד, ואז יתעלה שגם הנפש שמשכנה צכבד תתעלה צקדושה כרוח והרוח כנשמה, אך אדם שח"ו נגרר אחר התאוות והכבד ישלוט על הלז וכו', גורם שגם נשמתו תתגשם ח"ו כנפש.

וזה גרומו צזה דאיתא אמר ר' אלעזר אמר להן הקב"ה עמי ראו כמה נדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי עליכם כל הימים וכו', ופריך בגמרא כמה זעמו של הקב"ה כל יום, רגע כמימרא, וכתבו צתוס' (ד"ה שאלמלא) וא"ת מה היה יכול בלעם לומר צשעה מועטת כואת, וי"ל שהיה אומר כלם. דבלעם שהיה שונא לישראל רצה לקלל את ישראל שהיו ח"ו צצחי כל"ס, כ"צד ל"צ מ"ת, וצוה ינתקו מהצורה ח"ו וישלטו שונאיהם עליהם, והפכס הקב"ה שנשאר ה' אלקיו עמו ותרועת "מלך" צו - מ"ת ל"צ כ"צד.

(עירין קדישין)

לא הביט און ביעקב וכלא ראה עמל בישראל, ה' אלקיו עבמו והרועת בולך בו (כג, כא).

על דרך שפירשתי ממרים הייתם עם ה', דהוה לה למימר "נגד ה'". על פי דברי הצעל שם טוב זלה"ה, שכל מה שישראל עושה אפילו דבר עצירה, סוף ותכלית המעשה הוא לשם ה'. כגון העושה, כונתו להחיק צניו לתלמוד תורה, לתת נדקה, ולכבד צבת. וכמו כן אם לפעמים ימלא תאוות, הכונה למען לא יתאוה אל האיסור. וכמו שפרש מורי זקני זלה"ה פרשת קדושים קדש עצמן צמותר לך, (עיין שם). וזהו שנאמר ממרים הייתם, צאותו שעה דעתכם עם ה'.

והארכתי צוה צספרי ייטב פנים, צמאמר שוב אשיב אות וא"ו. וזהו שנאמר לא הציט און ציעקב ולא ראה עמל בישראל, כי אז גם כן ה' אלקיו עמו ותרועת מלך צו צתוכו. וזה שפרש רש"י "אפילו מכעיסין וממריין לפניו, אינו זו מתוכן", רוצה לומר מתוך ליצן, והצן. ***

כי לא נזושי ביעקב... כעת יאמר ליעקב ולישראל וכו' (כג, ב). אמר הרב הנדיק וכו' ר' דוב מעזריטשער ז"ל, ע"ד אומרים ז"ל (צ"צ קטו א), מי שיש לו צער ילך אלל חכם וכו' ואינם דורשים צנחש

וקסם, אלא מיד מודיעין להלדיק ואומרים לו ומודיעים אותו מה פעל אל ומתפלל עליהם,

כי יש יכולת צדיקים להפוך מדה"ד לרחמים, ומי מושל צי צדיק, הקדוש צרוך הוא גוזר וצדיק מנבטל, ותפילתו עושה רושם לעילא, והיינו דכתיב גבי אברהם (בראשית, טו, ד) והנה דבר ה' אליו לאמר לא יירשך זה, ומינח לאמר אין לה משמעות. אמנם מאד שאמר אברהם והנה צן צימי יורש אותי וגו', וכדי שדבריו לא יעשו רשימא לעילא, אמר לו הקדוש צרוך הוא לאמר, פירוש אמור מיד צפין לא יירשך זה, קודם שיעשו דברין הראשונים רשימא לעילא, יואלו דברין האחרונים ויבטלוהו, עכ"ל הקדוש. (שפמי צדיקים, וישב) (מורת המגיד)

כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל (כג, כז).

אמר מן קדוש ישראל נ"ע, שמלפניו כשהיו גזירות רעות, הגם שפשוטי עם לא הבינו טעמו ונימוקו של דבר, אבל הצני עליה ידעו טעמו של דבר מהנהגה זאת. אבל דברין צמראין אשר הוא דומקא צמר דומקא, עקמא צמר עקמא, הרדיפות והלצרות והתללמות משונות כל כך, עד שגם צעני הצדיקים יפלא מהנהגה הזו, שנעלמה ונסתרה מעיני כל חי.

וזה שהתנבא שיהיה "עת" כזה אשר "יאמר ליעקב" זה פשוטי עם, "ולישאל" זה צני עליה, כולם ישאלו "מה פעל אל", שיהיה צעיניהם פליאה נשגבה, ודפח"מ.

(עיין קדישין)

כי לא נזיש ביעקב (כג, כז).

בעיר סנווכה ללאדי היה אברך אחד, נופלג בתורה סמוך על שולחן חותנו והוא יושב ועוסק בתורה. ברבות הימים ירד חותנו מנועמו והאברך הוכרח לעסוק במסחר לצורך פרנסתו, פעם נסע ל"יריד" קנה שם סחורה ובחזרתו עבר דרך יער הסמוך ללאדי והימים ימי ערב שבועות, ונזכר שתמיד היה רגיל להיות אצל רבו הרב בעל התניא בחג השבועות ונצטער על זה מאד עד שהחליט לעזוב את העגלה עם הסחורה ביער וללכת ברגל ללאדי, וכן עשה. והגיע לשם בערב יום טוב – סמוך לכונח ונכנס לבית הכנסת. כשראהו הרב אמר לבנו "האברך הזה נקרא חסיד עם נסירות נפש". בנו התפלא, שכן ראה שאביו הרב לא דיבר עם האברך דבר ולא חצי דבר, והיכן ראה את נסירות נפשו. הלך ושאל את החסיד על זה עד שנודע לו דבר נסירות הנפש שלו.

אחרי חג נכנס החסיד להרב, והרב אמר לו: העגלה והסחורה תנוצא אי"ה בשלימות. שאלו החסיד מה יעשה והמסחר טורדו מתורה ועבודה השיבו הרב: עצמי היא, שתשיג איזה מלון בכפר וזוגתך תעסוק במכירת היי"ש ואתה תוכל ללמוד ולהתפלל בהרחבת הדעת. הלך החסיד לדרכו עד שבא למוקום העגלה וראה שעומדת עם הסחורה במקומה. באותו זמן נסע שר מוכר דרך אותו מוקום וראה מרחוק שעגלה טעונה סחורה עומדת ואין שם איש והשתתה למראה עיניו. ופתאם ראה שהאברך הגיע אל העגלה. שאלו השר, איך עזבת את העגלה לבדה וא חששת שייגנבו אותה. צחק האברך ואמר לו: אדוני העגלה עומדת כך שלושה ימים בלא שומר. וסיפר לו כל הסיפור.

הדבר היה לפלא בעיני השר ואמר לאברך: אני רואה בך שהנך אדם כשר וישר, ובכן אציע לך עסק. בכפר שלי יש מלון טוב והוא מוקום טוב לפרנסה, ואני רוצה להשכירו לך. אמר לו האברך כי איש עני ואביון הוא ואין לו כסף לקנות יי"ש ושכר. אמר לו השר אני אתן לך כסף על כל הנצרך ובנוסף הזמן תשלם לי. נתרצה האיש, נסע לביתו, מכר סחורתו ונסע למועון השר ושכר ממונו את המלון.

והיהודים הדרים בסביבת אותו כפר הזהירו את האברך שלא ישכור את המלון אף שהוא מוקום פרנסה כי בשכונת אותו מלון דר מוכשף גדול וכל מי שדר במלון זה אינו מוציא את שנתו רח"ל. אמר להם האברך איני נותירא מוכשפים כי רבי הקי ציווה לי שפרנסתי תהיה מזה. לאחר חדשים אחדים החזיר האיש לשר את הכסף שלוזה ממונו כי הצליח מאוד בעסק זה ונתעשר מזהמלון.

כעבור חצי שנה התחיל להרגיש שהוא חולה ומימים ליום הלכה המחלה וגברה עד שכמעט לא יכל ללכת ברגליו הוא הבין שזה מעשה המוכשף, וזיחר לנסוע לבעל התניא, והגיע אליו בערב שבת קדש פרשת בלק. בליל שבת היה חלש מאוד ולא הלך לביהלע ולמחרת לתפילת שחרית התאמץ והלך להתפלל בבית הכנסת. דרכו של הרב בעל התניא היתה, שהוא בעצמו היה הקורא בתורה, וכשהגיע לעליית יחמישי ציוה שאותו אברך יעלה לתורה. הדבר היה לפלא בעיני הקהל כי הרב לא היה רגיל להורות מי וזמי יעלה לתורה ובפרט שהוא לא ידע כלל מביאתו של האברך כי הוא נכנס לביהכ"ע באמוצע התפילה.

כשעלה לתורה התלהב הרב מאוד וקרא הפרשה בדביקות נפלאה, וכשהגיע לפסוק "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל" נטה ראשו לאחור, פניו נעשו כלכיד אש ועיניו בולטות, כדרכו בקודש בשעת "עליית נשמוח", וקרא ושילש את הפסוק כמה פעמים בדביקות נוראה.

אחרי השבת הרגיש האברך שהוא הולך ומבריא. נכנס אל הרבי וסיפר את כל הקורות אותו. אמר לו הרב: אל תדאג, אי"ה תהיה בריא "כי לא נחש ביעקב", ושוב אמר הרב את הפסוק כמה פעמים בדביקות רבה. האברך נסע לביתו ובדרך הרגיש שהוא בריא לגמרי. כשהגיע סמוך לביתו, אמרו לו היהודים הדרים בסביבתו, האם שמעת מה היה סופו של המוכשף, בשבת בבוקר מותו הוא ואשתו בנייתה חטופה. הוא שאלם מתי בדיוק היה הדבר ואמרו לו בשיעה זאת בשבת בבקר. אמר להם האברך הרגשתי זאת בלאדי בדיוק בשיעה זו בעת שעליתי לתורה. (עינים יקרים)

כי לא נזיש ביעקב ולא קסם בישראל (כג, כז).

מישל, לשר צבא ששמע שבארץ רחוקה מאד המוציא אדם אחד מושחה בתערובת שסגולה מיוחדת יש לה, המושח גופו במושחה זו לא יזיק לו שום חץ שיתקע בבשרו. החליט השר לרכוש מושחה זו, הוא נסע לאותה ארץ רחוקה, וקנה את מושחת הפלאים בכמוון רב.

בדרכו חזרה לארצו והנה תבורת שודדים באה לקראתו, והחלו לירות לעברו חיצים מורעלים אולם השר שהקדים ומושח את גופו באותה המושחה לא פגע כלל. כאשר ראו השודדים כי לפניהם אדם שאינו נפגע מוחיציהם, נפל פחד עליהם והם החלו לנוס בבהלה.

שר הצבא דהר אחריהם וקרא לעברם שיעצרו תוך הבטחה שלא יאונה להם כל רע. מושקרו למרכבתו מה מאד גברה פליאתם בראותם שהשר מוציא לפניהם סעודה דשינה ומכבדים בלגימה ובאכילה. בהבעת פליאה פנו השודדים לשר הלא רצונו היה להרגך ואתה גומל עמנו טובות? טובה גדולה עשיתם עמי, ענה השר, קינתי מושחה נפלאה המסוגלת להגן על בעליה מופגיעה, אך כל הדרך קינן בליבי חשש שמא הונו אותי ושמוא המושחה אינה מועילה כלל, אמנם, פחדתי לנסותה שמא באמת אינה מועילה ואפגע, אולם עכשיו כשפגעו חיצים בי ולא נפלתי שדוד נוכחתי לראות ביעילותה ומועכשיו אוכל להתייצב בראש שקט מול כל אויבי ללא פחד.

הנמשל הוא, עם ישראל ידע, "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל" שכל הקסמים והכשופים אינם שולטים בהם שכן גם לבן קוסם ומוכשף גדול היה ולא היה יכול להזיק ליעקב כשהיה בביתו, אך בני" פחדו לנסותה ולהכניס עינם לסכנה. אבל כששלח בלק את בלעם להזיק לישראל בקסמיו ולא יכל להם, אמר ה' לבלק טובה גדולה עשית עם בני ישראל, עכשיו הם יודעים לבטח כי מוכשפים הם בפני הקסמים והלחשים שלא יזיקום. הם יודעים שחי' חופץ ומגן על עמו ישראל מפני כל המתנכלים להם.

(אהל יעקב)

יירא את ישראל שוכן לשבטיו וגו' (כד, ב).

ופירש רש"י "ראה שאין פתחיהן מכוונין זה כנגד זה וכו'". שמעתי
בשם הבעש"ט, ראה שאין פתחיהן מכוונין זה נגד זה אמר ראוי
שתשרה עליהן שכינה (צ"ב ס ע"א). ראונו לומר, כי שני לומדים
שמפללים זה עם זה, ולפעמים אינם מודים על האמת, רק הם
מכוונים לסתור דברי חבירו אף שידע שדקו דברי חבירו, אף על
פי כן כוונתו בפלפולו לקנטור רחמנא ללן, אבל עיקר הכונה
בפלפול הוא להודיע אל האמת, ויקיים בהם מה שאמרו חכמינו
ז"ל באבות ג' "שנים שישבצין ויש ציניהם דברי תורה שכינה שרויה
ציניהם".

והנה הפה נקרא 'פתח' שמסם הדיבור יוצא. והוא שאמרו שאין
פתחיהן מכוונין זה נגד זה, ראונו לומר שאין כונתם בפלפולם
להתנגד ולקנטור זה כנגד זה, רק כוונתם להודות על האמת, אמר
ראוי שתשרה שכינה עליהם ודפח"ח. (בעש"ט)

מה טובו אוהליך יעקב (כד, ה).

פירש"י ראה פתחיהן שאינם מכוונים זה מול זה ע"כ. פירוש
לפירושו עפ"י דאיתא (פסקתא ד"כ פ"ה, פ"ח) פתחו לי כפתחו של
מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם,

וזה כוונת רש"י אין פתחיהן מכוונים. פירוש פתחו לישראל ופתחו
דקוצ"ה אינם מכוונים שהקצ"ה פותח להם פתח יותר גדולה ממה
שהם פותחים. על כן לא הי' יכול בלעם להרע להם, כי ראה שאם
יעשו תשובה מועטת כל דהו הקצ"ה ישפיע להם כל טוב.

(בזיגאל דהורא)

מה טובו אוהליך יעקב משיכנותיך ישראל (כד, ה).

מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל [כד, ה]. ידוע שיש צחינת
יעקב וצחינת ישראל ר"ל דלפעמים עושה אדם איזה עוול ואינו
מוזא שם עדיין אלהותו יתברך זולת בסוף המעשה זהו צחינת
יעקב ר"ל יו"ד עק"ב. היינו דהחכמה של אלהות המרומז ציו"ד
זה בעקב ולצפוף.

אבל כשהאדם מדבק עצמו בדציקות אמימי לה' יתברך ומיכף בתחלת
העוול כוונתו לשמו יתברך ומרגיש חיות אלהות אז הוא מכונה
בשם ישראל ר"ל יש"ר אל. שהוא מרמז על דציקות הישר וזה
הדציקות נריך להיות צחמדות. רק שלפעמים דרך ארעי נריך
להיות בצחינת יעקב להשיג על כל פנים בסוף חכמתו ואלהותו
יתברך.

וזה שכתוב מה טובו אוהליך יעקב, היינו כשמדריגת יעקב"ב הוא
אללך רק בצחינת אוה"ל דהוא דירת ארעי כידוע. וזה שאמר הכתוב
מה טוב ומה נעים הדבר כשהדציקות התחתון המכונה בשם יעקב"ב
הוא אללך בצחינת אוה"ל לצד רק לפעמים.

אבל משכנותיך ישראל, שהדציקות המכונה בשם ישראל"ל שיהיה אללך
בצחינת משכן שהוא דירת קבע היינו שיהיה צחמדות וכן יהי רצון
אמן. והבן זה היטב: (אוהב ישראל)

מה טובו אוהליך יעקב משיכנותיך ישראל (כד, ה).

ופירש"י ז"ל שראה שאין פתחיהן מתכוונים זה כנגד זה ולפיכך הם
ראויים לצרכה, והתירוץ אינו מספיק, וכי לא מלא אלל ישראל מזה
גדולה מזה.

וני"ל שאין לך דבר בעולם שאינו בגדר יראה ואהבה, ונריך לדבק
כל דבר ציראת ואהבת רוממות, דהיינו כשבא לאדם איזה תאוה

רעה ח"ו ידציק עצמו באהבת השי"ת ויצטל אותו תאוה זרה, וכן
היראה אם באה לאדם יראה חילונית ח"ו ידציק עצמו ציראת ה'
ויצטל אותו יראה חילונית, וזהו שורש העבודה, ומדה זאת ראה
בלעם הרשע אלל ישראל,

ו"פ מה טובו אוהליך יעקב, כי אוהל נקרא יראה, כמו שאוהל
אינו דירת קבע כן היראה כדאיתא צוה"ק (ע' זח"ב רמ"ו). בארתא
דיראה לית תמן פולחני, ואינו רק דירת עראי, ומשכנותיך ישראל
רומז לאהבת השי"ת, כמו שמשכן דירת קבע כן אהבת השי"ת הוא
העיקר, וכשראה בלעם הרשע שהם דציקים צחיני מדות הללו ומעלים
כל הדברים לשורשם אמר שראויים לצרכם, ומלאך רע צעל כרחו
יענה אמן (ע' שם קיט ע"ב): (אור לשמים)

מה טובו אוהליך יעקב משיכנותיך ישראל (כד, ה).

הרה"ק רבי יעקב אריה מרדכימין זצ"ל (נלב"ע י"ח תמוז תרל"ד) היה רב בעיר
ריטשוואל, בני העיר הקטנה הקצו לו דירה בת חדר אחד, והתפרנס שם
בדוחק.

פעם הגיע הרבי ר' בונם לבקרו בביתו, רבי יעקב אריה ישב שקוע בעיונו
בסח"ק עץ חיים, ואחז על זרועו אחד מואטוטיו. הוא לא הבחין בכניסת
הרבי לביתו, עד שאחד המלוים מושך בשרוולו, רבי יעקב אריה ניתר
מוקומו ביראת הרומויות.

קרא עליו הרבי רבי בונם: "מה טובו אוהליך יעקב, מסתובב אתה פה
בדירתך בת חדר אחד, בשעה שמוזמנים לך שמונה חדרים!" אמר רבי
יעקב אריה, נאז והלאה השרה הרבי בביתי קדושת בית הכנסת, ומני אז
הקפדתי להתפלל תפלת מנחה בבית.

גם כשהוזמן לכהן ברבנות בקהילת רדזימין המועטירה, סירב תחילה
להיענות לבקשתם. באמרו: כיצד ניתן לעזוב בית שנספג בקדושת בית
הכנסת? רק בהשתדלות ידידיו הגדולים החידושי הרי"ם ורבי ישעיה
מושיקאט מפראגא הסכים להיענה, ועבר לכהן כרבה של רדזימין. ואכן
שם קיבל מוטעם הקהילה בית מופאר בן שמונה חדרים כאשר אמר רבו
הקדוש מפרשיסחא.

אומרים לדבורה לא מדובשיך ולא מועקציך בשארית מנחם מובאר מהו
הדמוין בלעם לדבורה? דבש הדבורים הוא לא מוגוף הדבורה, שהרי היוצא
מן הטנא טנא (בכרות ו, ב). רק שמוקבצת צוף מפרחים, נושא"כ הארס
שבעקיצתה הוא מוגופה.

כמו כן בלעם, הדבש שלו הברכות הנותקות לא היו נושלו, רק שמו
הדברים בפיו. אולם עקיצותיו הקלות והעצות הרעות היו שלו מנוש,
מתוך תוכו.

כארוים עלי מים (כד, ו).

דהנה הארו הוא קשה מאוד, כענין שאמרו צחענית דף ק' (ע"א)
לעולם יהא אדם רך כקנה, ולא יהא קשה כארו, והאדם נריך להיות
קשה כארו נגד היצר הרע, כמו שהמשיל צחענית (אבות פ"ה מ"ב) הוי
עו כנמר בעבודת ה' נגד היצר הרע:

והנה יש דציקים אשר מטמרין עצמן נגד צני אדם, ועושין מעשיהם
נגד העולם להיפוך, ועוצדין ה' צחענית גדול, ומאותן דציקים אין
מקצלין שום אדם, והם ג"כ אין מקצלין משום אדם, וזהו כארו
אשר בלצנון, כלומר הנדק העוול ה' ציער תמיד, ואין מקצלין
שום אדם ממנו, וכאן המשיל אותם לא לארו אשר ציער, שאין צני
אדם מקצלין ממנו, אלא ארוים עלי מים, כלומר להנדקיים אשר
נתערבו עם העולם, ומקבל ממי שהוא גדול ממנו, ומשפיע למי
שהוא קטן ממנו. וזהו כארוים עלי מים, שמקצלין ומשפיעין:

(אורח לחיים)

הרה"ק רבי אריה לייבוש (האלברשטאט) מטארניגראד זי"ע תק"ל - ט"ו תמוז תקצ"א

רבינו נולד בערך בשנת תק"ל לאביו הגאון רבי שמחה, בנו של הגאון רבי משה אבד"ק סאטנוב, בנו של הגאון המפורסם רבי צבי הירש חריף, שם משפחתו היה 'האלברשטאט' ע"ש שם עיר מגורי זקינו רבי צבי הירש חריף.

[לכד מאלו חוטר היה רבי אריה לייבוש מגזע אראלים ותרשישים, קדושי עליון, מגזע רש"י, בעלי התוס', הגאונים, ולמעלה בקודש עד דוד המלך ע"ה.]

בהגיעו לפרקו נשא את מרת מרים בתו היחידה של הגאון רבי דוד מטארניגראד [בן הגאון רבי שמואל אב"ד פודהייץ, חתן הגאון רבי ישראל משולם זלמן מקוניץ אב"ד דינאוויץ, בן הגאון רבי דוד אב"ד מיריטשוב בנו הצעיר של הגה"ק החכם צבי זי"ע] שתורה וגדולה התאחדו על שולחנו, לאחר נישואיו היה סמוך על שולחן חותנו בטארניגראד, ולאחר פטירת חותנו ירש את כל הונו ועסק במסחר בהיקף נרחב, אך עם כל זאת לא פסק פומיה מגירסה, ופיזר סכומים אדירים לכל צרכי צדקה. [רבי אריה לייבוש נשאר לגור בטארניגראד אולם שב לבראדי מפעם לפעם]

לאחר שריפה גדולה שפרצה בעירו [בבראדי] ורבים מבתי העיר נשרפו כליל, מה שהביא שיעזבו את מקום מגוריהם, לא יכל יותר לשבת שם בעיר מאחר והרבה מהתלמידי חכמים כבר לא היו שם, וראה ששם לא יוכל לגדל את בנו לתורה כפי שאיפתו, עקר דירתו לסאטוב עיר מגורי הרה"ק רבי משה לייב זי"ע, שם נתוודע לצדיק זה והיה נכנס אליו רבות עם בנו הרה"ק בעל 'דברי חיים' מצאנו זי"ע א בהיותו פעוט, שאף העיד עליו גדולות ונצורות.

לאחר מכן עבר להתגורר בעיר פרעמיסלא, שם התפרסם שמו כגאון בתורה ובעל מדריגה, עד שנלקח לכהן פאר כדיין בבית דינו של הגה"ק רבי יוסף אשר אהרנברג זצוק"ל שהיה מכונה הצדיק, והוא ברוב קדושתו לא היה מקבל דיינים לבית דינו אלא אם כן ידע עליהם שהם בעלי רוח הקודש, שם נשאר עד סוף ימיו, ושם מנו"כ.

בניו: א) הגה"ק רבי משה יוסף אב"ד זבארוב זי"ע. ב) רביה"ק הדברי חיים' מצאנו זי"ע. ג) הגה"ק רבי אביגדור מדוקלא זי"ע. חתניו א) הגה"ק רבי יוסף באב"ד המנחת חינוך זי"ע. ב) הגה"ק רבי ישראל שרייבר זי"ע. (זכות אבות ראצפערט, ועי')

בביתו של רבי אריה לייבוש התאחדו תורה וגדולה במקום אחד, את תורתו קנה בקלוזי המפורסם בבראד, ולפרנסת ביתו עסק במסחר כדי לא לעשות תורתו קרדום לחפור בו. דבר היותו מתלמידי הקלוזי אשר רבים מגדולי חכמיו התנגדו לדרך החסידות, לא מנע בעדו מלהסתופף בצל קדושת צדיקי הדור, והיה פוקד לפרקים את מעונו של הגה"ק רבי משה מפשעווארסק בעל מחבר 'אור פני משה' מתלמידי הרבי ר"ר אלימלך זי"ע, ואף החוזה מלובלין התאכסן בטארניגראד בבית רבי אריה לייבוש, והוא אף יעץ לרבי אריה לייבוש לתת לבנו את השם 'חיים'.

זקינו הגאון האדיר כ"ק הרבי אריה לייבוש זצ"ל היה נוסע הרבה פעמים לכ"ק הרבי ר' משה מפשעווארסק זי"ע, ותמיד החזיק אותו צדיק בסכומים גדולים,

ותמיד כאשר ראה אותו כ"ק הנ"ל קבלו בשמחה וצהלה, אך פעם כשבא אצלו לפשעווארסק, ראה שאינו כתמול שלשום, ואף שראהו היה מלא עצבות עד שאין לו מרגוע לנפשו ומודאג מאוד,

ושאל אותו זקינו מה זה ועל מה זה, הלא מוכרחים להיות בשמחה ומה היום מיומיים, והשיב לו איך אוכל להיות בשמחה, שיש לי שלושה בנות שכבר הגיעו לפרקן, ואחר שב"ה כבר עלה בידי אחר יגיעות שאחת כבר משודכת, אין בידי בשום אופן ואיזה חשבון איך להשיאה, כי אין לי כלום ואיך לסלק הנדוניא שהבטחתי וכו' וכו', הוצאות החתונה.

אז תיכף שאל לו כמה כסף צריך כבודו על כל הנ"ל, אז קרא כ"ק הרבי רבי משה זצ"ל את הכלה ושאל לה כמה צריך לה על הבגדים וכן שתשאל לאמה מה צריך עבור לעשות החתונה כי נראה שידידנו היקר רבי לייבוש יהיה רוצה ליתן על כל ההוצאות, ונכנסה לאמה והיא עשתה חשבון עבור כל המלבושים, כן מלבושים עבורו וכן עבורה ועבור השני בנותיו כיד הטובה עליה, והיא באתה בחזרה עם אמה ונתנה חשבון הנדן וכל הענינים הנ"ל, ותיכף לקח כ"ק זקינו את כל הסכום מכיסו, כי היה אז אצל הרבי בעוברו בדרכו ללייפציג על מסחרו, והיה עמו סכום עצום לעשות המסחרים המובחרים, והניח את כל הכסף על השולחן, וכמובן שתיכף נעשה ששון ושמחה, והאיר אור פניו הקדוש והוה בדיחא דעתיה, ואמר ברוך הטוב והמיטיב בלי שם. ואח"כ אמר לו כעת בשעת שמחה בטח יתקיימו הברכות שלי, ובכן אבקש מכבודו שיאמר לי באיזה ברכה אברך אותו, והשיבו זקינו אינני יכול לומר על אתר, כי ב"ה השי"ת נתן לי הכל, ולא חסר לי כלום ואחשוב מעט בזה, והשיב לו אם כן הדבר, אברכו שיזכה שיוולד לו בן כזה אשר המלאכים ושרפים ואופנים וחיות הקודש ירעדו ממנו, ובאותו שנה נולד כ"ק זקינו [בעל 'דברי חיים' מצאנו] זי"ע.

(אריה שאג' ח"ב עמי ס"א)

בנ"א, באחד מביקוריו של רבי אריה לייבוש [מטארניגראד] אצל רבי משה [מפשעווארסק], מצא אותו שקוע בדאגה עמוקה, כששאל מדוע פניו נפולות, אמר לו רבי משה כי יש לו שתי בנות שהגיעו לפירקן, האחת כבר משודכת, אלא שבידו אין אף פרוטה להוצאות הנישואין, רבי אריה לייבוש שאל אותו לאיזה סכום הוא זקוק, ור' משה שלח לקרוא לרבניית שנקבה בסכום של שלש מאות רענדלאך, הוציא ר' לייבוש את ארנקו והניח על השלחן את כל הסכום במלואו.

משראה שעדיין לא נתישבה דעתו של רבי משה, חזר ושאל מה עוד מעיק על לבו עתה, השיח בפניו רבי משה את דאגתו על הבת השניה שיש לו,

הוסיף ר' לייבוש ונתן עוד שלש מאות רענדלאך, ופני הצדיק זהרו, הוא פנה אל ר' לייבוש ואמר לו במה אברכך, השיבו ר' לייבוש כי חננו ה' בכל, ואינו חסר דבר, אמר לו ר' משה: אם כן אברכך להוליד בן קדוש וטהור אשר מלאכים ושרפים ירעדו מפניו, ואכן לתקופת השנה נתקיימה ברכתו של הצדיק, ולר' אריה לייבוש נולד בן שזכה להיות רבן של ישראל ומנהיג הדור, קדוש וטהור בהנהגתו ובהליכותיו, ומלאכי עליון ושרפי מעלה זעו וחלו מעולם קדושתו [הוא הרה"ק רבי חיים מצאנו זי"ע]. (רבינו הקדוש מצאנו' ח"א עמ' ד')

על רבי אריה לייבוש נודע גם כי רוח הקודש שרתה עליו, כאשר בפטירת אשת נעוריו, תקע יתדות אהלו בעיר פרעמיסלא שם נתקבל לראש ב"ד בבית דינו של הרב דמתא הגה"ק רבי יוסף אשר ארנברג, אשר בגודל קדושתו לא קיבל לבית דינו רק דיין שידע בו שהוא בעל רוח"ק, ורק יחידי סגולה נתקבלו שם כדיינים, רבי לייבוש כיהן שם כדיין עד פטירתו ט"ו תמוז תקצ"א ושם מנחתו כבוד.

כ"ק מרן אדמו"ר [ההגה"ק השפע חיים' מצאנו] זי"ע בשיעור חושר"י ויק"פ תש"מ, הוסיף דעל מצבתו נחרט 'היה דבוק ביוצרו כל היום' (שמחת עולם' עמ' י"ז)

זקה"ק רבי אריה לייבוש זי"ע מטארניגראד אביו של זקה"ק מצאנו זי"ע אשר היה תלמיד חכם וגאון גדול, אבל מ"מ לא

איותה נפשו ליטול לעצמו את הנהגת הרבנות ולכהן פאר באחד מישובי בני ישראל, אלא עסק במסחר והיה עשיר גדול והיו תחת ידו שדות ותבואות בר וכו'.

פעם פרצה שריפה גדולה בעירו והאש התפשטה ועברה מבית לבית, שהיו עושים מעצים וקש, ואף על ביתו לא פסחה הדליקה עד שמכל רכושו ובתיו אחד מהם לא נותר לפליטה, כי כולם היו למאכולת בפני האש המתלקחת, כשנוכח רבי לייבוש באסון אשר קרהו נעמד ברחובה של עיר והחל לרקוד ולזמר בריקוד של שמחה משך זמן, עד שהעומדים סביבו סברו שבוודאי נטרפה דעתו מגודל הצער על שנהפך עליו הגלגל וכל רכושו עלה באש. כששאלוהו אודות מעשיו, אמר להם, איך לא אשמח, הרי אם הייתי חלילה גוי עובר אלילים, היה אסוני כבוד וקשה עשרת מונים, כי גם הצלם שלי היה עולה באש ואז לא היתה ברירה אחרת כי אם לאבד עצמי לדעת כי הייתי נשאר בודד לגמרי, אבל הודיה לה' אשר הגדיל חסדו עמדי, שיהודי הנני, בן לה' אלוקי אשר הוא נשאר עמי עכשיו כפי שהיה קודם לכן, ומאחר שכן איך לא אשמח וארקוד לפניו באמרי ברוך הוא אלוקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים, עכ"ל.

אכן כל אחד כוחו יפה לומר כדברים הללו, אמנם מן הנראה שהוא אמר זאת מתוך פנימיות לבו ועשו דבריו פירות ורושם גדול בשמי שמים, על כן אמרו צדיקים, שבזכות דיבורים אלו זכה לבן שהאיר את העולם בתורתו ועבודתו כזקה"ק מצאנו זי"ע.

ואחר הדברים האלה נתמנה זקה"ק רבי אריה לייבוש לדיין ומורה הוראה בטארניגראד.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו שליט"א, 'בצילא דמהימנותא', מטות תשע"א).

רבי אריה לייבוש זצ"ל אביו של הגה"ק מצאנו זי"ע חתם שמו בהכוללות צעטיל (הרשימה של מעמדות) ששלחו להגה"ק מאפטא זי"ע והזכיר את זוגתו כי היתה אז מעוברת עם הגה"ק מצאנו, וכשקרא הגה"ק מאפטא את הפתקא אמר הרב מאפטא, אם היה בכוחי הייתי נוסע לטארניגראד להכיר את האב ואם שזכו להמשיך נשמה קדושה כזו. ('אוצר ישראל' עמ' קע"א).

שמעתי מהאדמו"ר הרה"צ מהרי"צ מפשעווארסק זצ"ל, ששמע מהרה"ק מקאלאשיץ זי"ע, פעם ערך ה'דברי חיים' זצ"ל כוונות ויחודים ברצותו לראות מקום אביו רבי לייבוש מטארניגראד זצ"ל בעולם העליון, ולא עלתה בידו, וכמעט שכבר נתיימש, וכונן יותר יחודים ומצאו בגן ערן העליון במקום רם וגבוה, והיה זה חידוש בעיניו, שהגם שלא היה קטלא קניא, מכל מקום במקום נעלה ביותר שמצאו לא היה כפי שהיה נראה, ואמר לו אביו מה הנך מתפלל על מקומי, בקדיש הראשון שאמרת עלי העלו אותי עד למקום הזה.

(שיחתן של עבדי אבות' ח"א עמ' ס"ט)

אבא דמלכא הגאון הצדיק רבי לייבוש מטארניגראד ז"ל היה גביר גדול ורכושו נאמד בעשרים אלפים רענדליך (זהובים), כי חותנו רבי דוד ז"ל היה עשיר ולא היה לו רק בת יחידה, (ורבי דוד הנ"ל היה בנו של הרב זלמן בנו של הרב דוד בנו של ה'חכם צבי ז"ל), ולא נשאר הר' לייבוש זמן רב עם העשירות, כי היה מחלק המעות לעניים, ואחר כך כשנתאלמן ל"ע, עבר לעיר פרעמיסלא ונתקבל שמה לראש ב"ד.

('חמדה גנוזה' ח"א עמ' צ"ה)

זקיני רבי לייבוש היה חסיד גדול, ולאחר ירידתו מנכסיו הלך פעם ברגליו לעיר סאסאוו להרה"ק רבי משה לייב, ובדרך הלכו פגש בו גביר אחד ממכיריו, וכשראה אותו בעניותו רצה הגביר לתת לו חמש מאות רענדליך, וסירב לקבל, ואמר כתיב (איכה ב' א') 'השליך משמים ארץ תפארת ישראל', שהנפילה להיות יורד מנכסים היא כהשלכה משמים לארץ, וזהו תפארת ישראל, כי יאה עניותא לישראל (חגיגה ט'). (הרב מגראבאוויץ)

('חמדה גנוזה' ח"א עמ' צ"ה)

מסופר על הגה"ק רבי אריה לייבוש זי"ע מטארניגראד, אביו של זקה"ק מצאנו, שפעם בחג הסוכות כשהתגורר בעיר בראד, נשבו שם רוחות עזות וכמעט מהנמנע היה לישון בסוכה, אך כיון שנפשו איותה לקיים מצות סוכה כדת ולא רצה לישון יחיד, הזמין אצלו נער חייט שיישן אתו בסוכה, באחד הלילות הסתערו הרוחות והגשמים ביותר עד שהסוכה הוצפה כולה במים, והנער לא רצה ללכת אתו, וניסה לשרלו בדברים ובממון, אך הלה לא הסכים, עד שלבסוף הבטיחו כי אם יבוא אתו יתן לו מחצית מחלקו לעוה"ב, ונענה לו.

לימים חלה אותו חייט ונפל למשכב והגיע למצב של גסיסה, לפתע ראה לפניו את רבי אריה לייבוש ששאלו אם זוכר אותו מעשה, אך החייט לא זכר מאומה, עד שיתן לו כמה סימנים ונזכר בכל המאורע, ויאמר לו, הנה זה עתה באתי לקחתך עימי להיכלי ותשב שם על ידי ותקבל מחצית משכרי, ואולם הברירה בידך אם תרצה ותוותר על הבטחתי יוסיפו לך שנות חיים, והלה שהיה אדם פשוט ומגושם בחר בחיים ומחל על ההבטחה, ומיד החל להזיע בכל גופו ובתוך כמה ימים ירד ממשכבו וחזר לאיתנו.

כעבור משך זמן התבונן בכל מה שקרה אתו תקפוהו מצפוני לבו בחרטה והתמרמרות על אשר עשה, וכשנודע לו כי יש בן לאותו צדיק בעיר צאנו, נסע אל זקה"ק והגיש לפניו פתקא ושפך את מר לבו, וכששמע זקה"ק את סיפורו עבר חיוך קל על פני קדשו... וי"א שאמר, נער בלייבט נער און מקח בלייבט מקח.

(כ"ק אדמו"ר מצאנו שליט"א, 'בצילא דמהימנותא', תשא תשע"ד).

על מדת צדקתה של הרבנית מרים [מחברתו של רבי אריה לייבוש] אם רבינו [הרה"ק בעל 'דברי חיים' מצאנו זי"ע], סיפר נכדה רבי יחזקאל משיניווא מעשה פלא, פעם אחת ראתה בחלומה שמוליכים לטבילה אשה שהכירה אותה וידעה שהיא נפטרה זה מכבר, היא שאלה אותה מה מעשיה כאן, והיא השיבה לה, כי זהו עונשה על שבחיים חיותה שהתה מלטבול בזמן, בתוך כך הראתה לאם רבינו את טיב המקוה אליו מוליכים אותה לטבילה, היא נטלה את סינורה של האמא, והכניסתו למקוה, בבוקר כשלבשה את סינורה, ראתה הרבנית כי חצי הסינור חרוך באש! אותה אשה הוסיפה עוד, שהיא מספרת לה את כל זאת, כדי שתלך ותפרסם המעשה בין הנשים, שתדענה את חומרת הענין.

צדקנית זו רגילה היתה לנסוע לצדיקי הדור, וביחוד אל הצדיק רבי משה לייב מסאסוב, כאשר באה אליו בעת שהיתה מעוברת עם רבינו, ובקשה שיהא הולך בר קיימא, לאחר שמספר פעמים קודם לכן הפילה את עובריה, הופתעה לראות כיצד הצדיק קם מכסאו ואומר, העובר שבמעייך יהיה צדיק גדול ומנהיג הדור, ואני קם מפניו!

('רבינו הקדוש מצאנו' ח"א עמ' ז')

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו הרה"ק רבי משה דוד אשכנזי זי"ע נולד בשנת תקל"ד בעיר ראזדיל, לאביו הגה"ק רבי אשר אנשיל זצ"ל, שכיחן בה באותה תקופה כרב ואב"ד (לאחר מכן עלה אביו לכהן פאר כרב ואב"ד בלבוב, על מקומו של אביו הגה"ק רבי משה זצ"ל, ונתפרסם כאחד מגדולי רבני ומנהיגי ועד ארבע ארצות בימי מלכות פולין, ומנוחתו כבוד שם בלבוב) והיה חוטר מגזע אראלים ותרשישים, נין ונכד הגאונים המפורסמים ה"חכם צבי ה"מגיני שלמה", ה"טורי זהב", המהרש"ל, ורבי שכנא אב"ד לובלין, ולמעלה בקודש. רבינו הקדוש מטאלטשווא בעצמו העיד פעם, ש"היה לו כתב יחוס בן אחר בן, כ"ח דורות, כולם בעלי רוח הקודש.

בשנת תקע"ג נקרא לישיב על כס הרבנות דק"ק טאלטשווא שבהונגריא. ארבעים שנה כיהן ככהונה זו כשהוא נוהג עדתו ברמה, מרביץ תורה ברבים ומעמיד תלמידים הרבה. בני העיר וגלילותיה, ותלמידיו הרבים, היו מקושרים אליו עד מאוד, ותדיר היו פונים אליו שיעתיר בעדם בדבר ישועה ורחמים ונהנים ממנו עצה ותושיה. אף הוא לעומתם ברוך יאמר, בהרעיפו עליהם אהבה וחיבה יתירה, כפי שכותב על שער ספרו "תולדות אדם", שנדפס אחר עלותו לאה"ק, וז"ל: "היטיבה ה' לטובים, כגנות מחוטבים, ידידים ואהובים, המה ראשי יחידי סגולה דק"ק טאלטשווא יצ"ו וכו', ובשלום תלמידי הנמצאים שם, עדרי צאן קדשים, כשתילי זיתים סביב לשולחני, לצרף ולחלק יצאו כיד ה' הטובה עלינו, עם כל עיירות הסמוכים אלינו שמה, מחסה לשפן כמוני היו לי זה ערך

ארבעים שנה אשר ישבתי עמהם, שתול בבית ה' על פלגי מי הבריכה, והיו בתומכי נפשי להאציל אלי מטוב ברכותם..."

בשנת תר"ג, בהיכנסו לשנתו השבעים, זכה לעלות ולחונן את הארץ הקדושה. תחלה השתקע בירושלים עיה"ק, וגם שם נתפרסם כגאון עולם, קדוש וטהור, צדיק יסוד עולם. אחר כך נתקבל לאב"ד מקהלות האשכנזים בעיה"ק צפת. שלש עשרה שנה דר בארץ ישראל, עדי החזיר את נשמתו הטהורה ביום ח"י תמוז תרט"ז לפ"ק, כשבו ביום עוד שימש כסנדק בברית מילה, ומנוחתו כבוד בעיה"ק צפת תובב"א, כפי שציוה בצוואתו שיקברוהו "בשטח שבין הנביא ובין התנא ר' פנחס בן יאיר".

תולדותיו כיוצא בו, בנין וחתנין גאונים גדולים ומפורסמים, הלא המה בניו: רבי שלמה זצ"ל אב"ד באקשעוויץ [שמלא מקום אביו בטאלטשווא אחר עלותו לארץ הקודש. כעבור עשר שנים עלה גם הוא לא"י, ובשנת תרט"ז כבר חתם בירושלים עם כל גדולי דורו על איסור ה"שקאלעס"], רבי מרדכי זצ"ל אב"ד פיסטין, ואח"כ ראב"ד בסטאניסלאוו [בשנת תר"מ עלה גם הוא לארץ ישראל ונפטר בירושלים], רבי יואל זצ"ל אב"ד חודרוב, ואח"כ נתקבל בברכת הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן לאב"ד זלאטשוב [ומסופר, שהרה"ק מפרעמישלאן זי"ע העיד עליו, שכמו שהוא פוסק כן פוסקים בשמים. העמיד תלמידים הרבה, כשהמפורסם מהם הוא הגאון המהרש"ם מבערזאן].

חתניו: רבי יקותיאל יהודה (זלמן ליב) טייטלבוים זצ"ל אבד"ק סיגוט בעל ה"יטיב לב" [שהיה מאוד חביב על חותנו, כפי שאפשר לראות מצוואתו. נדפסה בראש ספרו "באר שבע"] רבי יוסף יואל דייטש זצ"ל, מ"ר בטארנאפאל, אח"כ אב"ד מאנוסטרישץ, ולימים נקרא למלאות מקום גיסו הנ"ל בחודרוב.

השאיר אחריו ברכה, שני חיבוריו שנדפסו, האחד "תולדות אדם" על סוגיות הש"ס. נדפס בירושלים שנת תר"ה [ומעוטר בהסכמת הגאון הגדול רבי יעקב מליסא זצ"ל בעל "חוות דעת", שכתב עליו

עוד בשנת תקפ"ג, כשהוא היה בן ל"ט שנה: הרב הגאון המפורסם מ' משה דוד נ"י אב"ד דק"ק טאלטשוב וכו', ואף כי ידענא בנפשאי כי ערכי ערך קטן וכו' והאי גברא לא צריך לדידי ולדכוותי אך רצונו של אדם זהו כבודו, ואין מסרבין לגדול. גם הגאון המפורסם רבי יעקב אורנשטיין זצ"ל אבד"ק לבוב בעל ה"ישועות יעקב" מתארו שם: "ידידי מנעורי הרב המאור הגדול חריף ובקי מפורסם" [...] ספרו השני "באר שבע" המה מדברותיו הטהורים על התורה, אשר דרש מדי שבוע בשבוע, כפי שכותב בהקדמה זה לי ערך תשעה שנים אשר באתי לחסות בצל הקדש בעיר הקודש צפת ת"ו, נאספו אלי עדרי צאן קדשים מדי שבת בשבתו לקיים מצות השי"ת כמבואר במדרש ויקהל משה לעשות קהלות בישראל בכל שבת להשמיעם דברי ומוסרי בדרכי ה'... נדפס בירושלים שנת תרי"ג (ושוב שנית ע"י נכדיו, ירושלים תשל"ח) חיבוריו אלו הם מעט מזעיר מרוב חידושי בעומקה של תורה ובהלכה אשר העלה עלי הכתובים במשך כל ימי חייו, יען כי את רובם ציוה בצוואתו לטמנם עמו בקבורתו, ובלשונו: "לסבב אותי בכל חידושי תורה הנמצאים בביתי, חדשים גם ישנים, חוץ הקונטרסים העומדים להדפיס... וכל הנמצאים בכרך שבתוך הקעסטיל הכל יהיה נטמן סביב גופי..." (עלים לתרופה)

אבי [הגה"צ רבי אלימלך אשכנזי] זצ"ל היה אומר דבר פלא, שמהבית יוסף זי"ע עד הרה"ק מטאלטשווא זי"ע לא מצינו התואר 'אב"ד צפת'. (הרה"ג רבי יוסף אשכנזי שליט"א. בצילא דמהימנותא)

מין אארמו"ר [הגה"ק הש"ח מצאנו] זי"ע סיפר ששמע מאביו הרה"ק מרודניק זי"ע ששמע מוקנו הרה"ק הייטב לב זי"ע, דבעת שאכל קעסט אצל חותנו הרה"ק מטאלטשווא, היה העניות והדחקות שם בבית לאין שיעור, אך מ"מ היה לו תועלת מהאכילת הקעסט אצלו, כי מחמת העניות לא היה כסף לקנות עצים להסקה, והיו כל היום מתכסים תחת כסת עבה להנצל מהקור, וכל המים אשר היו בבית היו קפואים, וחותנו זי"ע היה קם כל לילה לפניו והיה מכין לו מים חדשים לנטילת ידים, וכאשר הוא קם הרויח מזה שכבר היה מוכן לפניו מים ראויים לנטילה... וכן היה כבר מוכן מקום בנהר בתוך הקרח שעל הנהר, שחותנו זי"ע שקם לפניו כבר שבר הקרח לטבול, וכך היה לו בניקל יותר לטבול, וכן היה מפנה השלג מהדרך לבית המדרש, וזה היה ה'קעסט' שלו...

לאחר תקופה כשחזר הייטב לב לבית זקנו הרה"ק הישמח משה זי"ע, נכנסה הרבנית ע"ה אל בעלה הישמח משה, ואמרה: ראה איך נכדינו נראה רע, שמחמת הדלות והעניות לא היה לו מה לאכול. נענה הישמח משה זי"ע: וואס ווילסטו, וכי אין את רואה שפניו מאירות...

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו שליט"א. בצילא דמהימנותא, וישלח תשע"ח)

בנ"א: הרה"ק הייטב לב' היה חתן הרב מטולטשווא, והיה אז המנהג לעשות סעודת עניים לפני החתונה, וכן להוסיף בצדקה לעניים, ובא עני אחד לבקש נדבה מהמחותן הרב מטולטשווא, ונתן לו זהוב (רענדל) אחד, אמר לו העני, שהוא איננו מקבל פחות מחמישה זהובים, ואם לא יתן לו כזה, אז לא יקח כלום.

ונכנס הרב מטולטשווא להמחותן הרה"ק הישמח משה זי"ע, ומסר לו בקשת האיש, והוסיף שמאוד רוצה להנות את האיש, אבל אין לו חמישה זהובים, אמר לו הישמח משה, שרוצה לראות צורת העני, וניגש להחלון, וכשראה את העני אמר, לאיש

זה ראוי שהמחותן ישתדל לתת את הסכום שביקש, כי עני זה יש לו כח מיוחד שכל מה שאומר מתקיים, הרב מטולטשווא השתדל ללוות ולאסוף חמישה זהובים ונתן להעני, ובירך אותו העני, שיצאו מזיווג זה דורות שיהיו מנהיגים גדולים אצל כלל ישראל. כשנעשה הרב מטאלטשווא כבן שבעים, הגיד להישמח משה, שיש לפניו שתי מצות שלא עשה כל ימיו, הא' להרפס את חידושיו שהוא מצוה, והב' לנסוע להשתקע בארץ ישראל, ושאל איזה מהם יעשה, וענה הישמח משה, שישע לארץ הקודש, כי להרפס חידושיו יהיה לו זמן אחר כך.

והכין את עצמו לנסוע לארה"ק, ולפני שנסע הלך לצדיקי הדור לקבל מהם ברכת פרידה, כשבא להרה"ק הרבי ר' הערש מרימינוב, שאל לו הרבי ר' הירש, האתה זוכר אותי, ותמה הרב, מהיכן אזכור את הרבי, אמר לו הרבי ר' הערש, התזכור שנתת לי פעם נדבה חמישה רענדלעך, ואז נודע לו מי היה העני הנ"ל.

הוא נסע לארץ הקודש, ונעשה לרב העיר צפת, ולבסוף נדפסו גם כן חידושיו בשם 'תולדות אדם', שלוש עשרה שנים היה דר בצפת, ונפטר בגיל פ"ג שנה, נטמן שם בעיר צפת, והייתי כמה פעמים אצל קברו.

הייטב לב' אמר בדרך צחות שהנדן שנתן לו חותנו הרב מטולטשווא היה, כי בימי בחרותו כשהלך בחורף לטבול, היה הנהר קפוא והוכרח לשבור את הכפור, אבל לאחר חתונתו, בכל פעם כשבא להנהר לא היה צריך לשבור את הקרח, כי כבר נשבר על ידי חותנו שהקדים לטבול לפניו.

(כ"ק אדמו"ר מבאבוב זצ"ל, 'בית צדיקים יעמוד' ח"ג עמ' ס"ט)

בעת הגיע הייטב לב' לפרק האיש מקדש עת למד אצל זקנו בעל ישמח משה, הציעו לו נכבדות עם גדולי התורה והיחוס, והיה אחד מנכבדי עיר אוהעל שרצה ליקח אותו לחתן לבתו וליתן נדוניה בסך שלשים אלף זהובים, ונתגלגלו הדברים מאת הקב"ה מסבב כל הסיבות, ובא באותו זמן סוחר מעיר טאלטשווא להסתופף בצל קדשו של הישמח משה, ושאל אותו הישמח משה אודות שלום הרהגה"צ אבדק"ק טאלטשווא, ונזכר הסוחר ואמר שיש להרהגה"צ מטאלטשווא בת, ותיכף הציע הדבר לפני הישמח משה, ואמר שישתדל שאבי הכלה יתן אלפיים זהובים, וכשמוע הישמח משה את הדבר וויתר על כל השידוכים, אע"פ ששלשים אלף זהובים הי' אז סכום ענק, והסכים על השידוך עם בת הרהגה"צ מטאלטשווא, ונגמר הדבר בכי טוב.

משעברו ימים וחדשים ולא הגיעה הנדוניה, ולא שמעו כלום מאבי הכלה, כתב הישמח משה מכתב להרהגה"צ מטאלטשווא, שאם לא יסלק הנדן לא ילכו לחופה, וכששמע זאת הגביר הנ"ל שרצה ליקח את הייטב לב' לחתן עבור בתו, בא אל הישמח משה והתחיל לתאר את גודל דחקותו של הרהגה"צ מטאלטשווא, ושמיילא אין מה לחכות כי הנדן לא יגיע שאין לו מאומה,

מה מאוד נדהם האיש בראותו שכשסיים את דבריו, נענה הישמח משה ואמר להרבנית, אם כן הדבר אני שולח תומי מכתב להמחותן לקבוע זמן החתונה, כי עד עתה חשבתי שיש לו ואינו רוצה ליתן, אבל עכשיו שאמת הדבר שהוא עני בחוסר כל, א"כ הנני מסכים ללכת תומי לחופה. (תולדות המחבר בריש ספר ברא שבע)

בנ"א: זקה"ק מטאלטשווא זי"ע, היה חותנו של זקה"ק הייטב לב' זי"ע, נכדו של הישמח משה זי"ע, ומסופר שכאשר הציעו את השידוך של הייטב לב' לבתו של זקה"ק מטאלטשווא שרצה אותו מאוד לחתן לבתו, עמדו מן הצד הצעות נוספות של אנשים

שחפצו בו לחתנם, אך הישמח משה' לא קיבל רק הצעה זו שאכן יצא בסוף, זקה"ק מטאלטשווא הבטיח נדוניה הגונה עבור חותנו הייטב לב', אך בהגיע עת דודים ראה הישמח משה' שעדיין לא שלח הנדוניה כפי שהבטיח, שלח לו מכתב בה הוא מבהיר שאם לא ישלח זאת הרי הוא מבטל את השידוך.

כאשר ראה זאת אחד הנגידים שהיה בין אלו שגם הציעו לו את הייטב לב' לחתן, החליט הוא לבדוק את הענין לדעת הסיבה למה לא שלח הנדוניה, ונסע לטאלטשווא ובהגיע לביתו של הרה"ק הבחין בעניות והדחקות השוררת בבית שם, ושב לביתו של הישמח משה' לאמר לו, הנני יודע מדוע לא שלח, כי פשוט אין לו, והוא עני ואביון החי בחוסר כל, לשמע דבריו נענה ואמר הישמח משה', כעת ודאי נערוך את החתונה ולא נבטל השידוך, שכן עד עתה חששתי שמא יש לו ואינו רוצה לשלוח, אך לדבריך שאינו שולח מחמת שאינן ברשותו, על כן ודאי לא אבטל שידוך זה...

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו שליט"א, 'באוצר החיים', גליון קצ"ט)

בנ"א: שמעתי מאת הרה"צ [רבי אברהם אהרן] מקאלביסוב ז"ל, פעם אחת התנצל לפני אביו הקדוש הוא אדמו"ר בעל 'ייטב לב' זי"ע שאין לו פרנסה, אמר לו אביו הק' אספר לך מעשה כאשר הייתי בבית זקני הקדוש באיהעל דיברו עבורי נכבדות עם הרה"צ מטאלטשווא זי"ע אך לא היו יכולים לפשר בענין הנדן, ועבור זה היה השידוך תלוי ועומד, בטאלטשווא היה סוחר אחד אשר בידו היה מעות ליתן לנדן ואמר בלבו אם יעשה הרב השידוך עם בתו אזי בוודאי יקחו הכסף ממנו, לכן עלה בדעתי לעשות פירוד ולבטל השידוך, ונסע לאיהעל והלך אל בית הרה"ק והלך אל בית התבשיל ושאלה אותו הרבנית מאיזה מקום הוא, ענה האיש, מטאלטשווא, ושאלה אותו הרבנית, הידעתם את הרב דשם, השיב לה, הן, ואמר הבתולה היא בתולה טובה, אך לפי ששמעתי אין להרב שלנו מעות להנדן.

וכאשר שמעה הרבנית את דברי האיש הזה, הלכה מיד וסיפרה לבעלה הקדוש, ראה נא, אתה רוצה להשתדך עם הרב מטאלטשווא הלא הוא עני גדול ולא יתן נדן לבתו כי אין לו, כשמוע הרה"ק את דבריה צוה אל הסופר שלו שיכתוב להרב מטאלטשווא שמוכן הוא לבוא אל התנאים, שאלה אותו הרבנית מה אתה עושה, אמר לה הרה"ק כל זמן שלא ידעתי שאין להרב מעות להנדן המתנתי כי אמרתי אפשר שהוא רוצה להשתמש, אבל סוף כל סוף יתרצה ויתן, אך כעת שיוודע אני שאין לו אם כן למה אצער אותו, וכן היה שנסעתי על תנאים ואח"כ על החתונה. ואחר החתונה נשארתי שם אצל חותני ולמדתי שם הרבה תורה ב"ה, אף שמעולם לא ראיתי ולא שמעתי שיוכל להיות דחקות כל כך בפרנסה כמו שהיה שם בבית חותני ז"ל ואספר לך קצת מן הדחקות, מקוה לא היה שם, והלכנו תחת הקרח בחצי הלילה, וכאשר באנו בחזרה לא היו עצים לעשות אש להחם, וישבנו בתוך המטה, חותני מצד אחד ואני מצד אחד, ובידי היה המעטשיל עם השמן

ועסקנו בתורה עד הבוקר, ואח"כ הלכנו להתפלל, ואחר התפללה אכלנו סעודת הבוקר איינגעברענטע יאך ובערב אכלנו מעט תפוחי אדמה עם מלח, ואם הייתי מספר לזקיני מן הדחקות לא היה מניח אותי לישאר שם, אך לא רציתי לגלות לו כי למדתי שם תורה הרבה. ואתה בני ידעתי שיש לך דירה ומקוה חמה, וכאשר תבא לביתך מן המקוה יש לך א' ווארעמע טיי, ויש לך על כל הלילה נאפט לאמפ, וגמרא יפה,

ובבוקר קודם התפלה יש לך ווארעמע קאווע, ואחר התפלה בסעודת הצהריים יש לך יי"ש טוב צום איבערבייסען וגם קיכעל טוב, אח"ז תשכוב לישן על הדיוואן, ואתה אומר שאין לך פרנסה, זי"ע ועכי"א. (מראה אש' עמ' ס')

הייטב לב בתשובה לגיסו הגה"ק רבי יואל אשכנזי זי"ע, ונרפס בשו"ת אבני צדק (אבן העזר, סימן נו). וזל"ק: וע"ד אשר לא הבאתי בס' ייטב לב, בתחילה דברי תורה ממו"ח הרב הגאון זללה"ה, אספר לכם דבר פלא.

הענין שלא הבאתי כי לא זכרתי בזכרוני ממנו דבר בענין אגדה, ולכן לא חדשתי עפ"י דבריו, ולהעתיק מספרו באר שבע בלי חידוש דבר, אמרתי למה זה לי הלא הספר בעולם, ופעם אחת בעת שכבר ניתן לדפוס, אמר לי חתני מוהר"ר יוקיל אבר"ק בערבועשט, לא טוב הדבר שאיני מזכיר בשם מו"ח ז"ל, שיהי' חידוש בעיני העולם ובפרט בעיני בניו, מה זה ועל מה זה, והשבתי לו מטעם הנאמר. ואחר זה כשהי' קרוב לגמר, עמדו המדפיסים בפ' נצבים, כי כלה הנייר הנצרך לזה, והמדפיס הי' רוצה לגמרו בזמן המוקדם, אבל ארכו הימים ששלח אחרי נייר ולא בא, והוא כתב כמה פעמים לשלוח לו, והשיבו לו ששולחים לו, ושוב ארכו הימים והשבועות וזמן רב ולא בא, והי' הדבר לפלא בעינינו מה זה ועל מה זה, כי בכל עת ששלח אחר נייר מיהר לבוא, ומה נשתנה היום מיומיים, ואז עלה בלבי שאין זה כי אם מאת ה' היתה זאת הסיבה לעכבו, כי לא לרצון הדבר למו"ח הגאון הצדיק זצלה"ה שאינו לפי כבודו,

ותיכף נתעוררתי ואמרתי מוכרח אני להעתיק מספרו באר שבע בלא חידוש דבר על ידי, והזכרתי שני פעמים בפ' האזינו ובפ' ברכה פעם שלישי, א' על הפסוק האזינו, ב' על הפסוק כי שם ה' אקרא, ג' בפ' ברכה, אך שנית מלשונו ללשוני כאשר הי' עם לבבי ביתר שאת, ואחר שכך עשיתי בא הנייר, ונגמר להדפיס ולהוציא לאורה תלי"ת, עכלה"ק.

הוה עובדא בסעודת העניים לפני נישואיו של הייטב לב זי"ע, שבאמצע הסעודה קם המחותן הרה"ק מטאלטשווא וחילק נדבות לכל העניים המשתתפים, וחילק לכ"א סכום גראצער אחד,

לפתע בהגיע תור אחד העניים המסובים סירב הלה לקחת מטבע פעוטת ערך זו באמרו 'לי תתן חמשה זהובים', ואם תתן לי מוטב, אבל אם לאו לא אקח אף לא פרוטה אחת, והיה המחותן מנסה לרצותו שאין ביכולתו ליתן סכום גדול כ"כ, ומעודו לא החזיק בידו סכום הגדול הלז נענה הלה לאמר 'הן אני לא כופה עליך ליתן, אך אם חפץ אתה ליתן לא אקח פחות מה' זהובים'.

בגמרו לחלק נכנס המחותן הרה"ק מטאלטשווא זי"ע לחדר בו שהה הישמח משה זי"ע וסיפר לו כל מה שאירע לו עם אותו עני שביקש רק חמשה זהובים, קם הישמח משה ממקומו וביקש מעמו להראות לו את פני העני הלז, והי' אך מראה לו את פני העני נענה הישמח להמחותן. 'תן לו חמשה זהובים - והוא שווה סכום זה', ואכן לווה סכום זה ונתנו לעני, לאחר שלקח העני את חמש הזהובים בירכו העני ואמר 'השי"ת יעזור שמזווג זה יצאו דורות של מנהיגי הדור עד ביאת המשיח', לאחמ"כ סיפר הרב מטאלטשווא למחותנו הישמח משה את ברכת העני נענה הישמח משה 'העני הזה יודע מה שהוא מדבר', וכך היתה לו הסכמה מבבל הישמח משה לברכת העני.

בחלוף השנים כאשר הרב מטאלטשווא זי"ע הגיע לגבורות לבן שבעים שיגר מכתב אל הישמח משה זי"ע לאמר כי קיבל על עצמו כי בהגיעו לגבורות יקיים מצוה שלא קיים מעודו ונפשו בשאלתו להישמ"מ לבחור בין שני מצוות אלו או שיעלה להשתכן בארץ הקדושה או שידפיס את חידושו, ענה לו הישמח משה כי יעלה לארץ ישראל ובעזר ה' שם ידפיס את חידושו (ואכן כך היה שאת ספריו תולדות אדם ובאר שבע הדפיס באר"י).

מכיון שכל הדרכים בחזקת סכנה, על כן קודם שנסע לעלות לארץ ישראל הלך הרה"ק מטאלטשווא זי"ע לקחת ברכת פרידה מצדיקי הדור, בין הצדיקים היה הרה"ק רבי צבי הכהן מרימנוב זי"ע ויהי אך נכנס אליו הרה"ק מטאלטשווא זי"ע נענה אליו הרה"ק מרימנוב לאמר 'ר' איד וכי אינך זוכר אותי, וכי זוכר אתה את העני שביקש ה' זהובים בסעודת העניים, אני הוא והברכה שברכתך רואה אתה שמקיימת הוא (שהיה לחתנו הרה"ק הייטב לב זי"ע חסידים רבים), ויעזור השי"ת שממך יצאו מנהיגי הדור ועד ביאת גואל צדק ישפיעו תורה וחסידות.

(הגה"צ גאב"ד סיגייט שליט"א. בצילא דמהימנותא, תולדות תש"ע)

בדרך נסיעתו לארה"ק, נסע להיפרד מצדיקי דורו, להרה"צ מוה"ר חיים מקאסוב, שכיבדוהו מאוד ובצאתו ליווהו הרב מקאסוב עד העגלה, שהיה לפלא גדול בעיני מקרוביו, כי לא היה דרכו בכך, ובראות הרב מקאסוב גודל הפליאה הסתובב אל מקרוביו, ואמר כל אחד יש לו ניצוץ מארץ ישראל, אבל הרב מטאלטשווא הוא כולו ארץ ישראל, ואם יש לי ארץ ישראל בביתי האם לא אכבדהו.

גם נסע להרה"ק מרוזין, ולהרה"ק מוהר"מ מפרעמישלאן זי"ע, מספרים שבעת בא להפרד מהרה"ק מפרעמישלאן, והספינה היתה מיועדת להפליג ביום ג' בשבו, והוא בא אחר שבת קודש להיפרד,

ביקש הרה"ק מפרעמישלאן שיראה לו הפספורט, ולקחו הרה"ק ושמו בכיסו, ואמר 'מאיר'ל האט ליב פעסער' ופטרו לשלום. ובלי פאספורט לא היה יכול לנסוע, והיה צריך להשאר על שב"ק בפרעמישלאן, ואיחר את הספינה.

אחר שבת קראו הרה"ק מפרעמישלאן, ומסר לו הפאספורט, ובירכו בברכת צאתכם לשלום. ונסע לנמל הספינות, וכשהגיע שמה שמע שהספינה שנסעה ביום ג' העבר נטבעה, וראה שעינים מאירות היו להרה"ק מפרעמישלאן, ונסע בספינה הבאה, והגיע בשלום לארה"ק. (מתוך ההקדמה לספרו)

ראיתי דבר פלא בספר הקדוש 'באר שבע' להרה"ק מטולטשווא זי"ע, שכותב כמה פעמים בספרו הלשון 'איתא במדרש' ויגעתי למצוא איה מקור דברי המדרש ולא מצאתיו, (אף שאין לי את כל ספרי המדרשים),

עד שבסופו של דבר ראיתי שזה נמצא בזוהר הקדוש ובאתי למסקנא שהרבה פעמים כשכותב ב'באר שבע' 'איתא במדרש' בהכוונה על הזוה"ק, אלא שבעונותו לא רצה להראות ידיעותיו בחכמת הקבלה וכתב 'איתא במדרש, כי הזוה"ק הוא גם מדרש, מדרשו של רבי שמעון בר יוחאי, כלשון שו"ע הרב (הלכות תלמוד תורה ב' י) וכן נמצא בקדמונים (ראה רבינו בחיי שמות כ"א כ"ג) שקוראים לזוהר הקדוש מדרש רבי שמעון בר יוחאי, ולכן חובה ללמוד גם זאת.

אדמ"ר הגה"ק הש"ח מצאנו זי"ע, 'שפע חיים', דרשות חומש רש"י, תשר"מ)

כמו שכתב אדמו"ר הגאון בעל 'חתם סופר' זצוק"ל (תורת משה בלק ד"ה ומספר) על מה שנאמר (במדבר כ"ג י') 'ומספר את רובע בני ישראל' דחד מיניה הוי כתרי מינן וחד מינן כי סליק להתם הוי כתרי מיניה, והיינו את רובע, כי אחר כך יתעלו ארבעה מדריגות, ולזה אי אפשר שיוֹלד כדמותו ובצלמו, חבל עלדאבדין ולא משתכחין או ולא משתכחין כוותיה דזה בגדר אבידה ואי אפשר לשכוח כשלא תמצא כמותו.

נאמר דבר נחמד משמיה דמו"ה משה דוד אשכנזי אבד"ק טאלטשווא זצ"ל שאמר בהספידו של מרן הגה"ק מהר"ם ט"ב זצ"ל מאוהעל בעל 'ישמח משה' זי"ע על הפסוק (בשלח) 'ויסע מלאך אלקים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם', דהנה ההפרש בין כל זמן חיותו בעולם הזה לבין חיותו בעולם הבא על ידי תלמידיו הוא, שבעולם הזה הוא הולך לפני המחנה ועטרוניהם בראשיהם ומלכם וזרעיו ותלמידיו הולכים אחריו ודורכים בעקבותיו, מה שאין כן אחרי מותו הוא הולך לאחר המחנה, הן המה תלמידיו, לפי מה שהמה עושים גם הוא מתעלה על ידם, וזה שאמר הכתוב 'ויסע מלאך אלקים' היינו הצדיק שנקרא 'מלאך אלקים' כאשר נוסע המיוחד ההולך לפני מחנה ישראל, היינו שבחייו היה הולך לפני מחנה ישראל, וילך מאחריהם' היינו לאחר פטירתו הוא בבחינת הולך על ידי תלמידיו והולך לאחריהם ותלוי ורואה מה המחנה עושים, אם עוסקים בתורת ה' שלמדו מרבם אז גם הוא הולך ומתעלה על ידם, ואם לאו הוא ח' ו' בבחינת עומד. (הגה"ק רבי אברהם יהודה הכהן שווארץ זי"ע אבד"ק מאד) (הקול אריה ח"ב עמ' תק"ס)

בסוף ימיו עלה [הרה"ק מטאלטשווא זי"ע] מטולטשווא לצפת עיה"ק, ובפטירתו הקדיש את ביתו שבצפת, וכתב בצוואתו שהוא מקדיש את ביתו, זולת אם חתנו הייטב לב' ירצה לבוא ולדור שם הרי זה נתון לו, הוא היה ראש בית דין בצפת.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו שליט"א, 'בצילא דמהימנותא', מטו"מ תש"ע).

בספר 'באר שבע' להרה"ק מטולטשווא זי"ע מסיים כמעט בכל קטע 'וזה ברור' זה פלא שיכתוב כך על עצמו, וכ"ק מרן אדמו"ר [הרה"ק רבי יקותיאל יהודה מצאנו] זי"ע היה אומר שוודאי שהיה לו סימן מן השמים על תורתו שהוא ברור.
(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו שליט"א, 'בצילא דמהימנותא', וישב תשס"ח).

פלא הוא שכותב [הרה"ק מטאלטשווא זי"ע] בצוואה שיש לו איזה פגם (כפי הנראה שהרגיש שרק בזה היה לו פגם), שלא נטל ידיו לסעודה בכל ראש חודש, ולכן ציווה בצוואתו שמדמי השכירות של הדירה יעשו סעודת ראש חודש לכפר על מה שחטא שלא נטל ידיים לסעודה.
(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו שליט"א, 'בצילא דמהימנותא', מטו"מ תש"ע).

מו"ח הגאון צ"מ משה דוד ז"ל היה מפרש 'וזאת הברכה וגו' אף חובב עמים' וגו' (דברים ל"ג א"ג), בדרך צח, על פי הידוע כי לעתיד יבואו אומות העולם לומר שהתורה ניתנה בשבעים לשון וגם להם ניתנה, והנצחון לאו"ה הוא בשביל תורה שבע"פ שהוא פירוש לתורה שבכתב וגדריה וסייגיה ומשמרת התורה, והנה משה רבינו הוריד השכינה לארץ במתן תורה ובמשכן דכתיב (שמות כ"ה ח) 'ושכנתי בתוכם', ובפרשת פקודי אחר הקמתו נאמר (שמות ל"ט ט"ג) 'ויברך אתם משה' פירש"י 'אמר יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם', והוא אמר (בפר' תשא), (שמות ל"ג ט"ז) 'ובמה

כ"ק מרן [אדמו"ר הגה"ק השי"ח מצאנו] זי"ע, שלל ריבוי ההשתטחות על קברי צדיקים פרט לצדיקים יחידים סגולה שהיה להם בזה ענינים אחרים לגמרי, כמו מאיליו צף ועולה תיאור הנהגתו בקודש המיוחדת של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בעת השתטחות על קברו של זקה"ק הרה"ק מטאלטשווא זי"ע, כידוע, ונצטט בזה מהתיאור המובא בספר 'לפיד אש' (ח"ב עמי תקנ"ט), פעמים היה חולץ את מנעליו ומשתטח על המצבה מלוא קומתו בבכיות וגחינות ובתחנונים ממיסי לב, במעמד כזה הרגישו מלוויו שהוא קרוב להתפשטות הגשמיות לגמרי.

וסיפר ראש הישיבה הגר"ש שמרלר (שליט"א) [זצ"ל], שנה אחת, תשכ"ז, ביומא דהילולא של זקה"ק של כ"ק מרן הייטב לב' זי"ע חתן הרה"ק מטאלטשווא, ו' אלול, שהיתי במחיצת קודשו של רבינו זי"ע בעיה"ק צפת, הוא קרא אלי שאכתוב מפיו תשובה מסויימת בה אמר ליישב קושיה אחת שהקשה ה'ייטב לב בספרו 'אבני צדק' על דברי חותנו הרה"ק מטאלטשווא, הרבי ביקש לתרץ קושיה זו, התחלנו איפוא

לערוך את התשובה כשהוא מכתוב לי את הדברים לפתע פנה אלי, בוא ונעלה יחדיו אל הציון הקדוש של זקה"ק בבית העלמין, יצאנו אל המקום ותוך כדי הליכה חידש רבינו דרך נוספת ליישוב הקושיה כשהגענו אל הציון עשה לרגע אתנחתא וקרא, דער הייליגער זיידע איז גירעכט, (זקה"ק צודק בדבריו), ובאותו רגע עלה במחשבתו עוד תירוץ לקושיה הנזכרת. אחר ההשתטחות, כשפסע לאחוריו וחזר בדרכו אל אכסנייתו הבריק במוחו תירוץ רביעי, ארבעה תירוצים אלו הכתיב לי אחר כך מחדש באותו יום ונכללו בספרו הגדול שו"ת 'דברי יציב' (אבהע"ז ס"ב צ"ח),

ראיתי אז בעליל איך ממש נפשו קשורה בנפש זקה"ק מטאלטשווא, מסיים ראש הישיבה (שליט"א) [זצ"ל] את סיפורו.
(ביטאון "צאנז")

אודות הספר 'באר שבע' להה"ק מטאלטשווא זי"ע, ישנם הרבה קטעים שקשה לבנה, באמת זהו אשמתו של המו"ל, שהמדפיס היה מכאן בירושלים, ושלחו אליו העלים לדפוס מהתם להכא, וזה גרם לבלבול וחסרון בהקטעים, שלא היה אז התקשורת כראוי, אלא שלחו ע"י מכתבים ונתבלבלו הקטעים. (הגה"צ רבי יקותיאל יהודה מייזליש שליט"א גאב"ד סיגייט)
(בצילא דמהימנותא, תולדות תש"ע).

היה מן הראוי לעשות הספד על האי סבא קדישא הגאון הצדיק מו"ה משה דוד זצ"ל אבד"ק צפת תובב"א ותחלה היה אבד"ק טאלטשווא ואחר כך נסע מזה לארץ הקודש זה י"ג שנים ונתבקש בישיבה של מעלה ביום י"ז תמוז העבר, רק מחמת 'אל תספידו בעירות' (כתובות ק"ג) לכן נמנעתי מלהספידו, רק להזכירו כי השבר גדול מאוד, דאף דבשאר צדיקים אין האבידה כל כך, אבל ביותר בצדיק זה כמו שנאמר בגמרא (מגילה ו.) 'דאמר האי ספדנא על רבי זירא, ארץ שנער ידלה שעשועים ארץ צבי גדלה וכו' אוי לה אמרה רקת כי אבדה כלי חמדתה', דלכאורה אבירדה בצדיקים ליכא כמו שנאמר (קהלת א' ה) 'וזרח השמש ובא השמש' כו' 'עד שלא שקעה שמשו של צדיק זה הוא מזריח שמשו של צדיק אחר' (קה"ר א' א') רק התינוח בצדיק אחר שנולד בחוץ לארץ ונפטר בארץ ישראל, מה שאין כן בצדיק שנולד בחוץ לארץ ונפטר בארץ ישראל אשר נתעלה בארבעה מדריגות.

ובשם ה' אקרא צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא, וז"ש (מדרש רבה במדבר י' ה') 'צדיקים מהפכים מידת הדין לרחמים', כי על ידי האמונה שמאמינים שהכל לטובה וחסד מאתו יתברך בזה עצמו מהפכים הדין לרחמים וחסד, וזה שאמר הכתוב 'כי שם ה' אקרא ר"ל כאשר תמיד בכל עת אפילו בעת צרה אני קורא שם ה' להאמין שהדבר ממקור הרחמים, אז 'הבו גודל' (גדולה וחסד) 'לאלקיננו' מידת הדין שנהפך לחסד ורחמים, עכ"ד.
(י"טב לב' ח"ד עמ' ר"ח)

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מוסדות ליזענסק

ע"ה"ק טבריא תובב"א
בנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

בס"ד

קול צהלה ורינה שפתינו אז תרננה

ברוך שיר ושבת, וברגשי שמחה וחדוה,
נביע מיטב ברכות לידידנו הדגול והנכבד, נודע בשערים ושמו
מפארים בפעליו הכבירים, מעוז ומגדול לתורה ולגמילות
חסדים, אהוב למעלה ונחמד למטה, משים לילות כימים לפאר
ולרומם בית ליזענסק, רחיס ומוקיר רבנן ואיהו גופיה צורבא
מרבנן מהולל ומקולס בכל מיני תשבחות
ה"ה,

ראה"ק דקהילתינו

הרה"ח הרבני הנגיד המפואר

רבי מנחם מענדיל רייך שליט"א

מחדש היישוב החסידי בעיה"ק טבריה

בונה ומקים בית מדרשנו

ולב"ב הנכבדים

לרגל השמחה הגדולה באירוסים בתם

הכלה הב' המהוללת בכל מדה נכונה תחי'

עב"ג הבה"ח המופלג בתו"ש כליל המעלות

החתן מו' בן-ציון משה שיינבאך נ"ו

בן הרה"ג ר' מרדכי ראובן שליט"א

במזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

יצו הש"ת את הברכה שיהא הקשר הזה לקשר של קיימא לעדי עד, בורא עולם
בקנין ישרים זה הבנין, יתן ד' שהבית החדש יהיה משכן לתורה חסידות ויראה
ושולחן טהור יהיה ערוך בו תדיר, ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל, יוכו
להקים בנין שלם, בית נאמן ומפואר בישראל, בית של תורה, בית של צדקה
וחסד, בית מלא ברכת השם בכל טוב ומכל טוב,

ויהא רעוא שתזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה חסידות ויראה, זרעא
חיא וקיימא די לא יפסוק מפתגמי אורייתא, עם בריות גופא ונהורא מעליא,
דורות ישרים ומבורכים, עם אורך ימים ושנות חיים טובים, נעימים ומאושרים
לעד,

ומלוא חפניים עונג ונחת דקדושה תרוו מהם ומכל יוצאי חלציקם שיחי מתוך

לעילוי נשמת

הרב החסיד ר' יוסף שלמה בן ר' נחום דב (בירנובים) ז"ל

נ"ו ל' לקוה"ק הרבי רבי אלימלך ז"ע

נלב"ע ביום י"ח תמוז תשנ"ד לפ"ק

יודע איפא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלא בלכתך עמנו
ונפלינו וגו' פירש"י 'בקש שלא תשרה שכינה על אומות העולם',
וזה שאמר הכתוב 'זאת' (היא השכינה המכונה 'זאת') 'הברכה אשר
ברך משה איש האלקים את בני ישראל' שתשרה השכינה על בני
ישראל, ואמר טענות אומות העולם, 'אף חובב עמים' דגם להם
ניתנה תורה, וסתר טענה זו, 'כי ישא מדברותיך' ר"ל שהם ישאו
רק 'מדברותיך' דייקא שבכתב, אבל 'תורה צוה לנו משה', ר"ל
תורה שבעל פה ששמענו מפי משה 'מורשה קהלת יעקב' לבד
ולא לאומות העולם, (וכבר אמרו חז"ל (גיטין ס':) 'לא כרת הקב"ה ברית
עם ישראל רק בשביל תורה שבעל פה' כדכתיב 'כי על פי הדברים האלה
כרתי אתך ברית ואת ישראל'), עכ"ד מו"ח ז"ל ביתר ביאור.

(י"טב לב', ברכה דף ס"ג טו"ד)

הרה"ק מו"ה משה דוד אשכנזי ז"ל שהיה בטאלטשווא וואחר כך
בעיה"ק צפת תובב"א, הגיד להרה"ק מו"ה שמואל העליר ז"ל
אב"ד צפת, שמרן ה'בית יוסף' זי"ע בחלוס דיבר בו שירגיל עצמו
להתמיד בלימוד ספרו 'בית יוסף', ויזכה על ידי זה לאריכות ימים,
ואמר הרה"ק מהרמ"ד להרה"ק מהר"ש הנ"ל, שלו לא היה
באפשרות לקיים רצון מרנא ז"ל לרוב טרדותיו ולפי סדרי
לימודיו, אבל מהר"ש יעשה כן, וכן נהג, ונעשה זקן ושבע ימים,
ושעה טרם הסתלקותו הגיד להעומדים לפניו, שזכה שנעשה על
ידי זה זקן בן צ"ח שנים.

(אלף כתב' אות תס"ב)

שמעתי מאחי הגאון מהו' מרדכי שיחי' ששמע מכפי כבוד
אבינו אמור' הגאון הק' [רבי משה דוד מטאלטשווא זיע"א]
זצקל"ה בנסעו לדרכו בקודש הלוח' ונסוע לארץ הקודש, שאמר
אז הפירוש, דכל זמן שהיה אברהם בחו"ל לא היה ידוע מעלת
אברהם אבינו, כי היה נסתר ונעלם מכל רב פעולתו וצדקותו, אך
כבואו אל ארץ ישראל שמה נראה ונתפרסם צדקותו, וזה 'אל
הארץ אשר אראך' (בראשית י"ב א'), פירוש אשר אראה אותך
להתוודע ולהגלות ולהראות אותך לעיני כל, זה ששמעתי מפי
אחי נ"י הנ"ל.

ואחר זה שמעתי מפי איש ירושלים שהגיד לי מה ששמע מפה
קדוש אאמ"ו הגאון הק' זצ"ל הנ"ל שאמר שמה בארץ הקודש
הפירוש 'אל הארץ אשר אראך', היינו בזה"ל, הנה מדרך ארץ
שהכלה מקשטת עצמה ומראית את יופיה, אבל רק ואך לפני
בעלה ולא לפני אחרים וזרים ממנה, ודרכה לכסות פניה
ולהצניע עצמה בפני אחרים, כך הארץ לפני שוכניה, מעלת
הארץ וקדושתה, אור ארצה מחכמת ומקדשת אך למי שהוא
נקשר בה וככלה לחתן, ולזה קאמר 'אל הארץ אשר אראך', היינו
לפניך תגלה פניה ותראה את הכלה בקישוטיה, ודפח"ח.

(מהר"י אשכנזי עה"ת עמ' י"א)

'כי שם ה' אקרא' וגו' (דברים ל"ב ג'), מו"ח [הרה"ק מטולטשווא
זיע"א] ז"ל פירש הגמרא (ברכות נ"ד.) 'בכל מאורך בכל מידה ומידה
שמודך לך הוי מודה לו' כדכתיב (תהלים קט"ו י"ג) 'כוס ישעות אשא

לזכות הרוצה בעילום שמו

שיקויים ברכת צדיק "מנוחה ושמחה, אור ליהודים"

לע"נ האשה החשובה הצדקנית

מרת פרידא גילה בת הרה"ח ר' יצחק אייזיק ע"ה (רייך)

נלב"ע י"ז אדר ב' תשע"ט

להשתתפות בהוצאות הגליון לרגל שמחה או לע"נ ולקבלת הגליון במייל, להערות ולהארות, GILYON.LIZENSK@GMAIL.COM